

PDF Compressor Free Version

Энссэдэми

Норуот күүһэ — көмүөл күүһэ!

○ Нам улууһун хаһыата ○

1935 сыл алтынны 5 күнүгэр төрүттэммитэ

1996, 2005, 2009 сылларга республика бастың хаһыата

2010 с.
Балаһан ыйын

25

күнэ
Субуота
№111-112
(10402)

Саха республикатын Президентэ Е.А. Борисов дуоһунаһыгар киирбитэ 100 күнэ

ӨЙҮ-САНААНЫ УЛАРЫТЫАХХА УОЛДЬАСТА

(«Россия в АТР» сурунаалга интервьютан быһа тардыы)

Республика Президентэ Егор Борисов дуоһунаһыгар киирбитэ 100 күнүн балаһан ыйыгар туолар. Хотугу регион аҕа баһылыга бу иннинэ президентинэн үлэлээбит Вячеслав Штыров ыһпыт курсун салгыыр санаалаабын кистээбэт. Ол эрэн, кэтээн көрөөччүлөр сыанабылларынан, Егор Афанасьевич урукку сороктары быһаарыыга олох сангалыы сыһыаны көрдөр, ол инниттэн республика сайдыытын туһугар бары политической уонна общественной күүстэри түмүргэ дьулуһар.

— Егор Афанасьевич, субъект салайааччытын поһугар аныаххын иннинэ, сэтгэ сыл Саха сиригэр правительствотын сайлан кэллин. Ол билгитин төһө көмөлөөбү?

— Правительство председателинэн үлэлиир, баһар, чэпчэки соһус буолуо, тоһо диэтэргин сүннүнэн туруоруллубут сыаллары-сороктары олоххо киллэрэбин. Ол эрээри бу эмиз айымныылаах, инициативноһу, бэриниллээх буолууну ирдир үлэ. Республика социальная-экономическай балаһыанньатын, онорон таһаарыыны тэрийи иһин эһиэтинэс — биллэн турар, судургу дьыала буолбатах.

Ол гынан баран, эһиэтинэс өттүттэн ыллааха, президент миссията быдан уустук. Тоһо диэтэргин, бу поһка эн регионна туох буоларыгар бүттүүнүгэр эһиэтигин. Общество уопсай туругун уонна республикаҕа кэнники сылларга баар стабильнай быһыыны-майгыны хааччыыы иһин тус эһиэтинэһи сүгэбин. Маны таһынан сороктары толоруунан эрэ муньраммакка, быстах уонна өр кэмнээх сыаллары - сороктары туруоруоха уонна олоххо киириилэрин хонтуруолдуооха наада...

— Республика парламентин иһингэр программнай тыл эһиэтигэр президент Штыров ыһпыт политикатын стратегическай линиятыттан уонна приоритеттарыттан туорааһын дьин иһитинэрибитин...

— Оннук. Ол курсу утумнуохпут. Тоһо? Тоһо диэтэргин эрдэ ылыныллыбыт быһаарылар, ол эбэтэр Саха сиригэр бөдөн инвестиционнай бырайыактары олоххо киллэри наадалаабын экономикай наука уонна олох бэйэтэ дакаастаагылар.

2007 с. Россия правительствотын таһымыгар «Саха республикатын онорон таһаарар күүстэрин, транспортын уонна энергетикатын комплекснай сайыннарыы Схемата» бигэргэтиллибитэ - бу докумуонна олоһуран биһиги билгитин быланыйып эрэ буолбатахпыт, дьингээх түмүктэри ситиһибит. Схема чэрчитинэн бүгүн биһиги сүрүн салааларытын - алмаас, таас чоһ, кыһыл көмүс хостоһунун өйүүбүт, саңа нефтегазовой уонна металлургическай промышленноһу тэрийэбит, онорон таһаарар уонна социальная инфраструктураны көхтөөхтүк сайыннарыбыт, тимир суол, массына суолларын, аэропорты тутабыт, электроэнергетика аныгы объектары үлэһэ киллэрэбит.

Бу сүңкэн үлэ «Газпром», «Сургутнефтегаз», «Транснефть» курдук дойду бастың компаниялар кыттыларынан, бастатан турар, саңа үлэ миэстэлэрин тэрийиитэ, республика дохуотун ханатыыга уонна нэһилиэнньэтин олоһун тупсарыыга туһаайылар. Маны таһынан, бу үлэ Дальнай Восток уонна бүгүн Россия государствотын интэриэстэринэн салайылар, бүгүн дойду сайдыытын илинги хайысхатыгар уонна Азиатскай-Тихэй океаннааһы регионна интеграциятыгар улахан болдомто уурулар. Бу кырдык да наадалаах, тоһо диэтэр билгитин аан дойду рыноктарын иһин охсуһуу бара турдаһына, куотан иһэр тэмимээхтик сайдар АТР Россия экономикай хардарыта сыһыаннаһы өттүнэн олус табыгастаах буолар...

— Тыа хаһаайыстыбатын проблемаларыгар улахан болдомто ууруларыттан көрдөххө, республика аграрнай секторын туруга президентэ эмиз олус долгутар быһыылаах?

— Манна туох да дьиктитэ суох. Урут-уруктан тыа хаһаайыстыбата республика экономикай сүрүн салаатынан буолар, тоһо диэтэргит тыа сиригэр олоһор нэһилиэнньэ үс гыммыт

биирэ тыа хаһаайыстыбатынан дьарыктанар. Бу үкүсүн олохтоох нэһилиэнньэ буолар.

Саха сиригэр тыатын хаһаайыстыбата бэйэтэ уратылаах, атын манньк суох — аан дойдуга бача хоту ким даһыны сири оноруунан уонна сүөһү иитиитинэн дьарыктаммат. Саха республикатын правительствота аграрнай салаага улахан болдомтогун уурур, кэнники уон сыл биһиэхэ тыа хаһаайыстыбатын сайыннары президентскэй программата олоххо киллэриллэр. Уустуга дьин, билгитинэ республика тыатын хаһаайыстыбатын таһаарынай дьин толору этэр кыахпыт суох.

— Туох мэхэйдирит?

— 90-с сыллар саңаларыгар государство тыатын хаһаайыстыбата ыһыллыбытыгар биһиги сүөһүнү уонна материальная базаны, олох суох онорулуохтарын, сүрүн фонданы чаһынай дьонго биэрэн өрүһүбүпүт. Ол эрээри билгитин, рыночнай экономика усулдуу буйатыгар, аграрнай салаа чаһынай кэтэх хаһаайыстыбаларга кыайан тирэммэт буолла. Кэтэх хаһаайыстыбалар АПК-ны сайыннары күүс буолар кыахтара суох, тоһо диэтэргит хаһаайыттар идэ оностон дьарыктамматтар. Бу дьон - пенсионердар, учууталлар, быраастар, аһыах сүөһүлэрин үтүн туттаран государствотан субсидия ылааллар. Кинилэр сырьену переработкалаабаттар, сүөһүлэрин көрүүнү эбэтэр ыһыны тупсарыыга үптэрин укпаттар. Улэ онорон таһаарытын уонна бородууксуйа хаачыстыбатын үрдэтиигэ кыһаллыбаттар.

Тыа хаһаайыстыбата дьонуннаах (полноценнай) салаа буоларын туһугар кооперацияга олоһуран таһаарынай производствоны тэриниэхпитин наада. Тыла киллэрэ сатаан быһыыны-майгыны кыайан уларыттыбыт. Республика кооперативнай хамсааһын сайдар эрээри, тэтимэ кинини астыннарбат. Онон республика салалтата кытаанах эрээри, сирдээх быһаарыыны ылына - 2011 сыл тохсунньу 1 күнүттэн тыа хаһаайыстыбатын государственнай өйбүл механизмна уларыыахтара. Аны субсидирование онорон таһаарааччылар ороскуоттарын сабыыга буолбакка, үлэ түмүгүн - бэлэм бородууксуйаны таһаарыыны кытта сибээстээх буолуога.

— Итинэн кэтэх хаһаайыстыбалары кооперацияга киирэрэ күһэйэххитин баһарабыт дуо?

— Итинэн биһиги, бастатан турар, тэриллиллээх, онорон таһаарар кыахтары тэрийэргэ бэлэм, рентабельность, продуктивность, техническай регламеннары туһуу курдук өйдөбүллэргэ болдомтолорун уурур хаһаайыстыбалары өйүөхпүтүн баһарабыт. Кинилэр рынок усулдуу буйаларыгар сөп түбэһэн харчы өлөрөргө бэлэмнэр, советскай өйүнэн-санаанан салайтаран государство бэрсэрин күүһүттэр.

Хомойуох иһин, биһиги норуоппут билгитинэн дьин саңа экономикай чахчылары улахан эрэйинэн ылынар, оттон рынокка киирбиһит номнуо сүүрбэ сыл ааста. Бу тыа сиригэр олохтоохторугар сыһыаннаах эрэ буолбатах, общество бүттүүнүн туһунан этэбин. Дьон билгитинэ биһиги дойдубутугар уонна республикабытыгар кэнники сылларга буола турар дьулуһуунаах уларыылары ситэн-баттан испэтэр.

Онон сайдыыга стратегическай былааннардаах буолар кырата. Бу былааннары олоххо киллэрэн туруоруллубут сыаллары ситиһэр инниттэн, кини өйүн-санаатын уларытыаха наада, кинини сангалы толкуйдуурга уонна үлэлииргэ үөрэтэххэ наада. Оттон бу барытыттан уустук.

Бэчээккэ бэлэмнээтэ
Л. НОВГОРОВА

Намга — Өлөөн улууһун күннэре

ИСТИГ-ИҤИРЭХ КӨРСҮҮҮ

1934 с. олоһун үкүс сылларын уһук хоту уонна Арктика чинчийиитигэр анаабыт энтузиаст-учуонай Иннокентий Сулов уонна Нам улууһун чулуу уола, биллиилээх политической деятель И.Е. Винокуров оччолорго кизиник биллэ, үөрэтиллэ илик Өлөөн улууһугар культурнай база тэрийэр сыаллаах тийээннэр көһө сылдьар норуоттары кытта көрсүбүттэрэ, өрүһүнэн уста сылдьан Өлөөн сиригэр-дойдугун кинини төрүттээбиттэрэ. Онон И.Е. Винокуров Нам уонна Өлөөн улуустарын ситимнээбит кининэн буолар.

Биир дойдуга буолар деятельбытын ытыктыыр, кини быһыт үлэтигэр сүгүрүйэр Өлөөн олохтоохторо балаһан ыйын 22 к. Өлөөн улууһун күннэрин чэрчитинэн Намга ыалдыттаатылар. 5 автобуһунан кэлбит 100-тэн таһа кинилээх делегацияны Нам доһо-сэргэтэ үрдүк таһымнаах көрүстэ. Өлөөн улууһун баһылыга Прокопий Николаев салайааччылаах бөлөһү Нам улууһун баһылыга А.И. Ильин арыаллаата. Биллэбиттэр Илья Винокуров төрөөбүт нэһилиэгэр Хатын Арыыга, кини аатын сүгэр Намнааһы педколледжга тийээн саңа чулуу уолун сырдык аатыгар сүгүрүйөн турар пааматынныгар венк уурдулар. Педколледжга бу улуустан төрүттээх 7 студент үөрэнэр, кинилэр биир дойдугаахтарын көрсөн ирэхор көпсөттүлэр. Бу күн колледж кини фойетыгар А. Замятин Өлөөн улууһун туһунан онорбут кинигэ кестэ турда. Биир интэриэһинэй тэрэһининэн Нам уонна Өлөөн спортсменнарын мини-футболга таһаарысты күрөхтөрэ буолла. Маны сэргэ делегация нэһилиэгэригэр сылдьан үлэни-хамнаһы көрдүлэр, музейга улуус историятын кытта биллестилэр. Үөрүүлээх көрсүһүүлэри бырааһынныктааһы концерт түмүктээтэ.

М. КЫЧКИНА

Хаһыаныт 75 сылын көрсө

М. АММОСОВ ДОЙДУТУГАР

Балаһан ыйын 23 күнүгэр «Эңсиэли» хаһыат күннэре Хатырык нэһилиэгэр буоллулар. Күннэр кыттылаахтара бастаан «Үрдүк Иирэ» архитектурнай-историко-этнографическай кинигэ сылдьан баараһыт тутуулары сөһө-махтайа көрдүлэр. Ол кэннэ М.К. Аммосов аатынан государственность музейгар сырыттылар, научнай сотрудник М.Н. Попова дириг ис хоһоонноох көпсөһүн сэргээн иһиттилэр. Музейга М. Аммосов пааматынныгар гирлянда уурдулар. Киһэ 5 чаастан «Сайдам» культура киинигэр литературнай-музыкальнай биэчэргэ элбэх кини кэлбититтэн сүргэбит көтөүлүннэ. «Эңсиэли» хаһыат редактор-директора В.Г. Касьянов редакция үлэтин-хамнаһын билгитиннэрдэ, «Эңсиэли» хаһыат сурутууга 5 бастыңнар кэккэлэригэр баарын иһитиннэрдэ. Хатырык

олохтоохторуттан 2010 сыл бастагы аңарыгар 145 кини «Эңсиэлигэ» суруттарбыт, сыл иккис аңарыгар сурутааччы аһаана 131-гэ тэннэспит. «Хардарыта көмөлөсүһэр буоллаһытына үлэбит түмүктээх буолуога», — дьин В.Г. Касьянов түмүктээтэ.

Быраһыт, мелодист Андрей Замятин «Кыһы кэрэ — Нам сирэ», эмиз ырыаһыт, мелодист Афанасий Татаринов урут ыламматах, аһатыгар анаабыт, А. Кобяков тылларыгар «Собо» о.д.а. ырыаларын кэлбит дьон сэргээн иһиттилэр. СР Суруйааччыларын соһун чилиэнэ Андрей Кобяков, поэттар Иван Бубякин-Чөгөчөк, Василий Ушницкай-Сэки, Егор Феофанов истиг, көрдөөх хоһооннорун дьон чуумпуран иһиттилэр. СР Суруйааччыларын, мелодистарын соһун чилиэнэ Александр Дунаев ырыалара, хоһоонноро дьон болдомтотун тарта.

Хаһыат күннэрин кыттылаахтара — «Отуу уота» литературнай, «Тулук хаара» мелодистар түмсүүлэрин чилиэннэрэ А. Кобяков, А. Дунаев бэйэлэрин кинигэлэрин библиотекаҕа, государственность музейыгар, хаһыат общественной корреспонденыгар В.Т. Васильев-Эрчим Баһылыга бэлэх уунулар. Биэчэргэ кэлбит дьон хаһыат үлэтигэр сыһыаннаах ыһытылары биэрдилэр, олус доһуйан, астынан тарвастылар. «Наһаа үчүгэй киһэни бэлэхтээтигит, сэргэхсийдибит», — дьин махталларын биллэрдилэр.

Хатырыкка хаһыат күннэре олус тэрэһиннээхтик, үрдүк таһымна ыһытылыбыттарын бэлиэтибит. Оңуоха нэһилиэк баһылыгын солбуяаччы П.П. Тимофеев, дьаһалта сүрүннүүр специалына М.Н. Заровняева «Үрдүк Иирэ», государственность музейыгар биһигини арыаллаан, ити чэйинэн күндүлээн бу күн тэрэһиннээхтик ыһытыларыгар көмөлөрө улахан. Общественнай корреспондент М.В.Т. Васильев-Эрчим Баһыл күнү быһа биһигини кытта сылдьыһан көх-нэм буолла. Онон хатырыктар хаһыат күннэригэр улахан болдомтолорун ууран суолта биэрбиттэриттэн сүргэбит көтөүллэн кэллэбит.

В. РЫКУНОВА

Бүтүн Россиятаагы биэрэпийн көрсө СЫЫППАРАЛАР ТУГУ КЭПТИИЛЭР

Киһи күн сирин көрүөүттөн сыыппараны кытта алгыһан, аргыстаһан тахсар. Ол да иһин этэллэр: «Сыыппара — киһи олоҕун аргыһа», — диэн. Күннээҕи олоххо уһун күнгэ хаста сыыппараны туттарып, туһанары биллибэт. Быһатытан эттэххэ, олохпут бүтүүнэ сыыппараны тула эргийэр. Дьэ, ити иһин дойдуга нэһилиэнньэ биэрэпийн тэрийэн ытыгы сүрдээх дьоһун суолталаах.

Чугасты «Ленскэй нэһилиэк» МТ дьаһалтатын быйылгы тохсуньу 1 к. дааннайдарын ылан үөһэ-аллара тутан көрүөбүн эрэ. 2010 сыл сафаланытыгар Нам сэлиэнньэтигэр 9253 киһи олохсуйан олоорор. Ити иһиттэн 2215-һэ оҕо. Бу оворлортон 6 саастааҕар диэри оҕо ахсаана 899-ка тийиэр. Улуус киинигэр 3 орто, 2 алын сүһүөх оскуолалар бааллар. Биһиги ыччаттарбыт кэлэр өттүгэр билигин үөрэнэр дьиэлэригэр баттар туруктаа уусгуруох курдук. Итини учууталлар уонна төрөппүттэр эрэ бэлиэтии көрбөттөр. Мантан сийтэрэн сыһыа-баайа Нам селотугар оскуола дьиэтин тутуу туһунан боппуруоһу толкуйдаан олоххо киллэрэр наада буолсу. Оскуола иннинээҕи саастаах оҕолор тэрилтэлэрэ билигин ирдэбилгэ ситэ эппиэттээбэт дьыһэ-уокка үлэлиллэр. Дьаһылалар уонна оҕо садтара кырачааннары 100 бырыһыан хабар миэстэлэрэ суох. Кэлэр ыйга буолуохтаах Бүтүн Россиятаагы биэрэпискэ бу оҕолор ахсааннара

ордук чуолкайданан, чопчуланан биэриэҕэ, онтон сийтэрэн кинилэргэ аналлаах тутуулары ытыгы боппуруоһунан олохтоохтук ылсар наада.

Ааспыт сыл устатыгар нэһилиэнньэ хамсааһына биир мээрэй курдук: 199 киһи олохсуйа кэлбит, 142 киһи букатын барбыт. 2009 сыл устатыгар улуус киинигэр 113 киһи өлбүт, 224 оҕо төрөөбүт. Төрөөһүн ахсаана өлбүттээҕэр икки бүк кэригэ улахана сэргэхсийиини үөскэтэр.

Биһиги улууспут киинигэр 5810 үлэлиир саастаах киһи олоорор. Ити нэһилиэнньэ 62,79% ньын ылар. Дьэ, балартан норуот хаһаайыстыбатын араас салааларыгар баара эрэ 3425 киһи эрэ үлэлиир, оттон 2385 киһи (41,04%) тугу да үлэлээбэт. Бу олус элбэх. Арай атын сирдэргэ баран үлэлиллэрэ, үөрэнэллэрэ буолуо диэн сэрэйдэххэ сөп. Итини тэнгэ армияҕа сулууспалыы, хаайыыга буруйдарын боруостуу сылдыааччылары киллэриэххэ сөп. Олор да ахсааннара, ылар бырыһыаннара наһаа элбэҕэ суох буолуохтаах. Итинтэн сийтэрэн таһаардахха үлэлиир саастаах дьонтон 1,5 тыһ. тахса киһи тугу да үлэлээбэккэ уулусаны мээрэйдии сылдыарыгар тийиэр. Үлэтэ суохтары учуоттуур официальной дааннайынан Нам с. иһигэр үлэтэ суох ахсаана 359-ка эрэ тийиэр. Бу сыыппаралар улуус салалтатын, туһаннаах тэрилтэлэри толкуйга түһэриэхтэрин сөп.

Үөһэ үлэлиир дьоммут ахса-

анын 3425 киһи диэбиһипит. Итинтэн 3161 (92,29%) киһи араас государственнай тэрилтэлэргэ үлэлиллэр. Оттон дойдуну сайыннарарга кыра уонна орто бизнес (предпринимательство) биһиэхэ суоҕун кэриэтэ.

Намна 2086 пенсионер олоорор. Ити нэһилиэнньэ 22,5%-гар тэннээр, ол аата хас бэһис киһи пенсионер. Итилэртэн 833 пенсионер үлэли сылдыар. 204 инбэлиит баарыттан 46-та үлэлиир. 3001 ыалтан 1432 ыала тийиммэт-түгэммэт ыаллар ахсааннарыгар киирсэллэр. Итини бырыһыаныгар таһаардахха 47,7%-на тэннээр. 155 ыал дьыэ ылар учураакка тураллар. Бу сыыппаралар биһиги билигин олохпут таһымн арылхайдык көрдөрөллөр. Ол түмүгэр улуус киинэ үүт-туран олоҕо суоҕа көстөн тахсар. Тийиммэт-түгэммэт ыаллары байылыат олохтоох оноруу, үлэтэ суохтары үлэнэн хааччыты, дьыэтэ суохтары дьыэлэһин курдук боппуруостары арыһах сыл иһигэр саба тутан санаа хоту өрө тардар кэм кэлэр бэрт ыраах быһыылаах.

Бүтүн Россиятаагы биэрэпис манньк хабааннаах сыыппаралары алтыһыннаран хайа улуус, куорат, республика хайдах олохтообун сыыппараларынан ырылыгыччы көрдөрөн олохпут таһымн быһаарыахтаах. Быһатытан эттэххэ, итилэргэ олобуран, дойдусалалтата хайа регион хайдах сайдыылааҕынан, дьон-сэргэ ордук ханна түөлбөлөөн олоорорунан о.д.а. көрөн үбү-аһы, баайдуолу тыырыахтаах, сайдыы суолун тоһумурдуохтаах буоллаҕа. Дьэ, ол иһин биэрэпискэ кыттыгы хас биридии киһи ытык иһэ буолуохтаах.

Г. ЭВЕРСТОВ

Нациялар кросстара - 2010 КЫТТААЧЧЫ ЭЛБИИР, СЭНЭЭРЭЭЧЧИ ҮКСҮҮР

Балаган ыйын 22 күнүгэр Намга үгэскэ кубулуйбут Бүтүн Россиятаагы «Нациялар кросстара - 2010» үрдүк таһымна ытытылынна. Сылын аайы сүүрүүгэ киһи ахсаана эбиллэрэ бэлиэтэнэр. Ол курдук, быйыл 2115 киһи эти-хааны чэбдигирдэ, эрчийэ, чөл олоххо тардыһарын биллэрдэ. (2008с. - 1200, 2009- 1500 кэригэ киһи кыттыбыт). Быйыл үгэс киһи кыттан дьон-сэргэ туруга үчүгэй, хас биридии кыттааччы үөрүү-көтүү аргыстаах кэлбитэ тэрээһини кииргэттэ. Маассабай тэрээһингэ «Биир ньыгыл Россия» Намнаагы салаатын председатели солбуйааччы Е.Е. Гоголев, хас да көрүнгэ спорт маастара, «Тыгын ооньуутун» икки төгүллээх призера, тэрээһин кылаабынай судьуйата Ю.А. Эверстов, спорт отдел специалиһа Вадим Романов кэлбит дьону, оҕолору спортка угуйдулар, истинник эбэрдэлэтиллэр.

Старт саҕаламмытын кэннэ, ким хайдах саатарынан танныбыт: дьуппалаах түһүмүт, хобулуктаах сүүрбүт дьон элбэхтэр. Ону ким да омнуолуу, сүөргүлүү көрбөт. Биир бэйэм былырыынгыттан бу тэрээһингэ кэтэһэн туран кыттабын. СҮҮРҮҮ М.К.

Аммосов болуоссатыттан садалаан И.Е. Винокуров аат. НПК үөрэнэр корпусун иннигэр түмүктэннэ. Балаһыанна быһыытынан, маассабай сүүрүү түмүгүнэн биридилээн кыайылаахтары быһаардылар. Кросска эрдьонно бастаагы миэстэни Александр

Цыденов (НПК), иккиһи Николай Борисов ((Хомустаах), үсүһү Игорь Лебедев (НПК) ыллылар. Кэрэ анардарга 1м. Мария Лукинова (НУТ), 2м. Наталья Жиркова (НПК), 3м. Виктория Сидорова (НПК) үлэһинилэр. Алын кылаас үөрэнэччилэригэр уолаттарга Вадим Мохов (Хомустаах) бастаата. Кини кэнниттэн Слава Дьяконов (НСШ№2), Эркин Киров (ННШ) кэллилэр. Кыргызтарга Лера Попова биэтэккэ инники кэллэ, иккис Настя Румянцева, үгүс Юля Попова (иккин начальнай оскуола үөрэнэччилэрэ). Орто сүһүөх үөрэнэччилэргэ уолаттарга Владик Ноговицын (НСШ№2), Тимур Новгородов (НСШ№1), Андрей Тюнгюрядов (НУТ) атыттары кэннилэригэр халлардылар. Кыргызтарга Алена Зубова (НСШ№1), Аня Сивцева (НСШ№2), Ньургуйаана Федорова (НСШ№1) уһун тыыннахтара билиннэ. Улахан кылаас үөрэнэччилэригэр Миша Чупров инники кэллэ. Кини кэнниттэн тилэх баттаһа гимназия үөрэнэччилэрэ Вова Николаев, Ганя Парников финишкэ кэллилэр. Кыргызтарга Маша Пестрякова иннин кимиэхэ да биэрбэтэ, итинэн миэстэлэргэ гимназия кыргызтара Айтина Сидорова, Аида Батарина тигистилэр.

Маны таһынан, үгэскэ кубулуйбут номинацияларга кыайылаахтар билиннилэр. Номинациялары Максим Аммосов сыдыааннара үлэһинилэр диэххэ сөп. Ол курдук, «Дьыэ кэргэнинэн сүүрүү» албан аат Хатырык нэһилиэгин Ивановтар дьыэ кэргэттиригэр ингерилиннэ, «Саамай аҕа саастаах сүүрээччи» Хатырыктан Светлана Винокурова уонна «Саамай эдэр сүүрүк» аат Хатырык кэскиллээх сүүрүүгэр Сережа Собакинга бэрилиннэ. Салайааччылар, үлэһиттэр ортолоругар «VIP-кыттааччы» аат хаһаайынынан Е.Е. Гоголев (УСХ) уонна дьахталларга М. Саввинова (редакция) ааттаннар. «Саамай элбэх киһини көбүлээбит тэрилтэ» үрдүк аакка И.Е. Винокуров аат. Намнаагы педагогическай колледж ааттаныаһын ааттанна. Быйылгы сылга тэрилтэлэр дьоннорун таһаара сатаабыттар. Оскуолалар, доруобуйа харыстабыла, ОДКХ тэрилтэлэрэ үгэс киһини таһаарыттары бэлиэтиги баҕарыллар. Номинация кыттылаахтарыгар өйдөбүннүк футболкалары уонна грамоталары спорт отгол специалиһа В. Романов педестала ынгыран туттарда.

Тэрээһингэ кэлбит дьон санатыттан сылыктаахтаах, сүүрүү бэркэ табыллыбыт. Онон сүүрүү өйү-санааны сайыннарынан, эти-хааны чэбдигирдэрин өссө төгүл итэҕэйдибит. Бу күн спорт эйгэтин кытта өссө чугасыйыан бадалахтар, спорд сэнээрээччилэргэ туспа хардыы буолбута буолуо диэн эрэнэбит.

М. САВВИНОВА

2010 сыл — Россияга Уччутал сыла

БИЛИИ КҮНҮН МАННЫК ЫЫТТЫБЫТ

Үөрэх сыла сафаланан, оскуолаларга бастакы чороаннар лынкыны чугдаардылар. Балаган ыйын 1-кы күнэ — Билии күнэ И.С. Гаврильев аатынан Нам 1 N-дээх орто оскуолатыгар бэрт сэргэхтик, интэриэһинэйдик ааста. Күн чаһыл сарданаларынан сыдыаайар ыраас күннээх сарсыарда, оскуола футболнай площадкатыгар үөрэх сылын аһар үөрүүлээх линейка кэнниттэн, Билии күнүгэр аналлаах кылаас чаастара буоллулар.

Аһыах сылтан бэттэх Емельянова С.Г. көбүлэһининэн, бу күнү улуус кырдыаһас оскуолатытан кынат үүннэрэн олох киэн аартыгар үктэнэн улууспут, республикабыт ааттарын ааттаппыт үтүкэннээх дьоннорбутун кытта сийилил билсэр, ааттарын үйэтитэр, кинилэри кэриэстиир күнүнэн бэлиэтиибит (түгэнинэн туһанан, Светлана Георгиевнаны РФ Суруналыстарын союһун чилиэнэ буолбутунан эбэрдэлиибит).

Быйыл 10-с кылааска тахсыбыт, аны икки сылынан оскуоланы бүтэриэхтээх оҕолорбутугар Нам орто оскуолатын 1954 с. ышустара ыалдьыттаатылар. Ол курдук, Пестряков Иван Петрович, СР үтүөлээх геолога, Лебедкина Елена Дмитриевна, суруналыс, саха телевидениетын бастакы диктора, Кривошапкин Георгий Ильич, Никольская-даагы Сир музейин директора, педагогическай үлэ ветерана, Нам улууһун бочуоттаах гражданина, Жирков Макар Николаевич, РФ Суруналыстарын союһун чилиэнэ, Хамафатта уонна Салбан нэһиликтэрин бочуоттаах гражданина, дьоһун ыалдыт буоллулар. Кинилэр 1954 с. Нам орто оскуолатын 29 буолан бүтэрииттэр. Үксүлэрэ үрдүк үөрэхтэ-

нэн, араас идэлээх дьон буолан, республикабыт сайдыытыгар бэйэлэрин сэмэй кылааттарын киллэрибит үтүөлээх дьон буолбуттар. Ону анардас кинилэр ышустарыттан 3 киһи музей тэрийбиттэрэ туоһулуур. Ыалдыттарбыт бэйэлэрин оҕо саастарын, учууталларын, оскуолаларын туһунан бэрт истинник ахтан-санаан аастылар, оҕолорго үчүгэйдик үөрэнэн, идэлэрин таба талан, үтүө дьон буола улааталларыгар баҕаран кэс тылларын этилэр, үтүө сүбэлэри тиэртилэр.

Маны тэнгэ биһиги оскуолабытын 1994 с. үөрэнэн бүтэрибит, киэн туттар ырыаһыппыт, Суорун Омоллоон аатынан Опера уонна балет театрын солиһа, аан дойду уонна Россия таһымнаах конкурстар хас да төгүллээх лауреаттара Емельянов А.Г. ыалдыттаата. Кини оҕолорго бэйэтин туһунан уонна Италияҕа, Москва, Ростов-на-Дону куорат театрдарыгар үлэлээбит, кыттыбыт конкурстарыттан кинилэри көрдөрдө. Тимофей Сметанин тылларыгар «Бу Лена» ырыаны ыллан доллоһутта. Александр Емельянов быйыл Италияҕа Феррара куорат «Коммунали» театрыгар «Риголетто» операҕа сүрүн партияны ситиниллээхтик толорон кэлбитэ.

Түмүгэр, ыалдыттарбыт оҕолор уонна учууталлар ыйытыларыгар хоруйдаатылар. Кылаас чааһын 10 «б» кылаас салайааччыта Иванова У.М. иилээн-садалаан ытытта. Бу кылаас чааһыттан элбэҕи билэн-көрөн, астынан тарбастыбыт.

Л.Г. ЗАМЯТИНА, Нам 1 N-дээх орто оскуола

Хаһыаппыт тэриллэбитэ 75 сылын көрсө

ХЫАТ ТУҢУНАН — ОҔОЛОРГО

«Энсиэли» хаһыат тэриллэбитэ 75 сылынан сибээстээн үөрэнэччилэргэ хаһыат үлэтин билиһиннэрэр сыалтан оскуолаларга кылаас чаастарын ытыа сылдыабыт. Балаган ыйын 22 күнүгэр «Хаһыат күнэ» Н.С. Охлопков аатынан улуустаагы гимназияра буолла. Актовай саалаҕа 8 «б», 9 «а» кылаас оҕолору мустан сэхэриирбитин иһиттилэр.

Редакция отделын сибидиссэйэ Вера Рыкунова хаһыат урукку исторياتын, билигин үлэтин-хамнаһын туһунан кэпсэттэ. Корреспондент Мария Саввинова «Ылык» ыччаттарга аналлаах хаһыат туһунан кэпсэттэ. Араас конкурстарга кыттарга анаан онорбут альбомнарбытын көрдөрдүбүт.

Кылаас чааһын түмүгэр «Ха-

һыат туһунан төһө биллин?» диэн викторина ытытыбыт. Оҕолорбут олус болдомтолоохтук истибит буолан, бары ыйытыларга кэриэтэ сөптөөх хоруйдары биэрдилэр. Ордук болдомтолоохтук истибит, актыбынайдык кыттыбыт оҕолор Афоня Лугинов, Айна Яковлева, Ньургуйаана Кириллина, Валентин Режлясов, Гриша Парников буруолуу сылдыар, сибидэй «Энсиэли» хаһыат сэрэдэтээҕи нүөмэрдэринэн бэлиэтэннилэр. Оттон оҕолору түмэн кылаас чааһын тэрийбит директоры иитэр үлэҕэ солбуйааччы Е.С. Алексееваҕа үбүлүөйбүтүгэр анаан онорторбут блокнот, ручка, значок бэлэх уунубут.

«Энсиэли» күнүгэр кытты-

быт оҕолортон журналист буолуон бадалаахтар бааллар эбит, кинилэргэ редакцияҕа кэлэн хаһыат үлэтин ыкса билсэллэригэр, бары оҕолорго хаһыакка суруйалларыгар сүбэлэтибит.

«Хаһыакка суруттарыт дуо?» диэн ыйытыга бэрт элбэх илии үөһэ күөрэйдэ. Онон оҕолор аафаллар, интэриэһиргиллэр диэн санаабыт көтөүлүннэ. Бу кылаас чааһыгар сылдыбыт оҕолор «Энсиэли» туһунан өссө элбэҕи билэн-көрөн, үбүлүөй буоларын туһунан өйдөбүл ылан тарбастахтара. Аны манньк кылаас чаастарын Нам 1, 2 N-дээх оскуолаларыгар, Хамафатта саха-француз лицейыгар уонна Хатын Арыы орто оскуолатыгар ытытар былааннаахпыт.

В. РЫКУНОВА

«ДОРУОБУЙА БААР — БАРАММАТ БААЙ!»

PDF Compressor Free Version

№3 (Тус бэйэ доруобуйатын көрүнүүгэ аналлаах таһаары)

Николай РЫКУНОВ

УЛУУ ВАНГА ТУҤ УНАН

Аар-саарга аатырбыт Ванга 1911 с. тохсунньу 31 к. Югославияда Струмица куоракка дыдангы олохтоох сири бас билээччи дьиз кэргэнгэр төрөөбүтэ. Итэҕэс, 7 ыйдааҕар күн сири көрбүтэ. Иллилэрин уонна атахарын тарбахтара арахсыспака сарыыларынан (перепонка) хам сыста сылдьаллара. Ол да буоллар кини өлбөтө. Вангелия диэн сүрэхтээбиттэрэ — ол аата «үчүгэй сонуннары тарҕааччы» диэн тылабаастанара.

Ус саастааҕар ийэтэ төрүүбүн диэн өлбүтэ. Ванганы аҕата ииппитэ. Сүрдээх эйбэс, сытыны-хотуу буола улааппыта. Наар балыһа буолары оонньуура уонна онно кини наар доктор буолан тахсара.

Аҕата иккистээн кэргэннэммитэ. Ити кэмнэ олохтоох санга былаастар аҕатын сири билдээн ылбыттара, онон бостууктурга күһэллэбитэ. Дьиэлэригэр уоттарыгар тийиммэт буолбуттара.

Биирдэ, Ванга 12 саастааҕар, кини доҕотторун кытта сэлээн-нэртэн тэйиччи оонньуу сылдьыбыттара. Эмискэ күүстээх сытыны тыал түспүтэ. Тугу барытын өрө ытыһан үһө таһаарыта. Оннук холоруктардан биридэстэрэ Ванганы ханна эрэ илдьэ барбыта. Өйдөнөн кэлбитэ төбөтө наһаа ыалдьара, харахтара быыл наһаа кириэн аһыйаллара. Дьиэтигэр аҕалан кыра кыһыны эмти сатаабыттара да кыайбатахтара, кизһэтигэр кыыстарын хараҕа сабыллан, туртайан тахсыбыта. Көрбөт буолбута. Тизтэл бөҕөнөн докторга илдьибиттэрин операциялаан көрбүттэрэ да кыайбатахтара. Олиһин 14 саастааҕар Ванганы Земун куоракка хараҕа суохтар дьиэлэригэр ыппыттара. Онно кини Брайль азбука тынан ааҕа үөрэммитэ, пианино ааҕа оонньуура, сабынан баайарга, астыырга, дьиэни хомуйарга үөрэммитэ. Кэлин итинтигэрэ кини олоҕор улаханлык көмөлөспүттэрэ.

Ванга хараҕа суохтар дьиэлэригэр үс сыл олоҕубута. Итигэ ийэтэ төрдүс оҕотун төрүүбүн диэн эмиз өлбүтэ. Ол иһин аҕатыгар көмөлөһө диэн ааттан төннөргө күһэллэбитэ. Оччолорго Василь 6, Том 4, Любка 2 саастаахтара. Ванга кинилэргэ ийэлэрин солбуйбута. Ванга таһаары орооччу уонна иистэннээн быһыытынан киэнник сурабырбыта. Ол иһин ыаллар киниэхэ сакаас оҕорор буолбуттара. Кини биир да мүнүүтэҕэ үлэтэ суох олоҕото уонна барыларын итинник бэрээдэги ирдиэрэ.

Биирдэ аҕата бостууктуур барааннарыттан биир сүөһү сүтэн хаалбыта. Аҕата онуоха наһаа мунчаарбыта, үлэбиттэн үүрэллэрэ буолуо диэн санаабыта. Онуоха Ванга аҕатыгар эппитэ: «Тугу санааргыбы олоҕун, эн бараанын Монспитово сэлээннэҕэ Атанас диэн ыалга баар», — диэн. Аҕата дыктиргээн, ону хантан билэрин диэн

ыйыппытыгар, түүн түһээн көрбүтүм диэн эппиэттээбитэ. Ити курдук кини өтө көрүүтэ адыс эдэр сааһыттан саҕаламмыта. Ванга бэйэтэ да, балта Любка да кэпсириллэринэн киниэхэ аттаах кини кэлэр эбит. Бу кини аан дойдуга туох буолуохтааҕын бүтүннүүгүн Ванга кэпсиэрэ үһү.

1940 с. күһүн Ванга аҕата хана сүһүрэн өлөр. Уолаттар иккиэн аҕахтарын булуна атах баллай бараллар. Ванга балтынаан хаалар. Ити кэнниттэн сотору немецкэй сэрйилэр Югославияда тобу анһан кириэллэр, сэрйи уота күөдүйэр. Олохтоохтор кэргэннэрин, оҕолорун сураһан кини аанын саппат буолбуттара. Ити кэмнэ балта Любка кэпсириинэн Ванга сылы сыллаан утуһан көрбөтө үһү. Бу кэмнэ этэннэ сылдьан төннүө диэн билгэлээбит дьонно оробуна ол кэмнэ кэлэн олохтоохтор сөбүүлэрин-махтайыларын ыла. 1942 с. ыам ыйыгар Ванга Димитр Гуштеров диэн киһиэхэ кэргэн тахсыбыта уонна кини дойдутугар Петричкэ көспүттэрэ. Кэргэни салаакка тутан баралларыгар кини эппитэ: «Ууттан сэрэхтээх буол», — диэн. Димитр Грециятан төннүүтүгэр маляриянан ыалдьан, быара мөлөөн төннүбүтэ. Ол сэрйи кэмигэр куһаҕан ууттан төрүттээгин Вангата кэпсээбитэ. Кыайан үлэлиир кыаҕа суох буолан бэрт өр сытан эмтэммитэ. Кэмиэ-кэнэҕэ аҕаҕар туран 1947 с. санга дьиз туттубуттара, ол эрэри кэргэн куртабынан улаханлык ыалдыбыта. Онуоха биэр табарыһа ракия водканы эмтэнэргэ сүбэлээбитэ. Итинник эмтэммитэ буола сылдьан, арыгыга ыллаттарбыта. Итини эрдэттэн Ванга буйса-хаайа сатаабыта да кыайбата. Онон 1962 с. Димитр быарынан ыалдьан өлбүтэ.

Ванга күннэ 120-гэ тийэр дьону приемнуура. 1976 с. дааннайынан кини 10200 киһиэхэ көмөлөспүтэ биллэр. 80 сааһын ааһан баран күннэ 10-15 киһини приемнуура. Ити дьонгон киллэриллэр үп барыта куорат хааһынатыгар кириэрэ. Сорхоттор бородуукта эһин аҕалан көмөлөһөллөрө. Ванга хас биридии киһиэхэ урукку өттүгэр

туох буолбутун уонна кэлэр өтүнээбитин өтө көрөн чуолкайдык, өйдөнүмтүөтүк быһааран биэрэрэ. Көрдөһө кэлээччилэр киниэхэ сытыктарын анһыгар 2-3 хонук устата уурулла сылдьыбыт саахар тоорохойун аҕалаллара. Онуоха Ванга бу саахарга инмит кини туһунан информацияны ылан толорутук кэпсиэрэ.

— Биһиги билигин олоҕу олус ыарахан бириэмэҕэ олоҕобут, — диэн Ванга биридэ эрэ эппэтэ. — Дьоннор бэйэлэрин икки ардыларыгар туох да улахан ситимэ суох буоллулар. Ийэлэр оҕолорун төрөөн эрэ кэбиһэллэр, оннооҕор эмийдиир кыахтара суох. Итини барытын ньиэрбэттэн диэн ааттыыллар да, оннук буолбатах. Оҕолор ийэлэриттэн наһаа эрдэ тэйитиллэллэр, кинилэртэн ылыахтааҕы ситэри ылбаттар. Эмийдээбэт ийэ оҕотугар айылҕа анаабытын ситэри биэрбэт. Аны туран оҕолору олус кыра саастарыгар дьааһылаа, оҕо саадыгар биэрэн кэбиһэллэр. Түүннү өттүгэр оҕону хоонньуларыгар укта сыпаттар. Ийэ тапталын, кини эйбэс сыһыанын адыс итэҕэстик ингэринэллэр. Ол иһин тонуй, туохха да эппиэтинэ суох, дьалбаа буола улааталлар. Ийэлэр оҕо итиитигэр тахсар итэҕэни кэргэннэриттэн була сатыыллар. Оттон эр дьон аҕа буолар эбээһинэстэрин онуманы булуунан-талыһан эр мунурдууллар. Айылҕа сокуунугар эр бас бэринэн кэргэннэммит курдук сананааччылар

эмиз бааллар. Дьэ, итинник сыһыаннаах дьиз кэргэнгэ итиллибит оҕоттон киһи төһө доруобай оҕону эрэйин сөбү? Оттон кырдыаҕастар кинилэри тулалыыр дьонтон-сэргэттэн астымматтар. Эдэрдэр кинилэри өрүү убаастаабаттарын курдук саныыллар. Дьоннор харчыга наһаа хамаардылар. Харчы эрэ туһунан толкуйдуур, туох барыта харчыттан тутулуктааҕын курдук өйдүүр буоллулар. Ити адыс сыһа. Эн төһө да харчыланан толору дьоллоох олоҕу син биэр олоҕу суоҕа. Биир үтө күн ити муспут харчыг эйиэхэ наада-та суох буолан хаалыахтара.

Өлүөн иннинээҕи тиһэх сылларга Ванга таһаар дьизитин туттарар санааттан харчы муспута. Ити баҕа санаага туолбута. Рупа диэн сиргэ улуу көрбүөчү үбүгэр таһаар дьизэтэ тутуллубута. Итини үлэҕэ киллэри кэнниттэн Ванга эмискэ ыалдыбыта. Ванга кэриэс суругар туох баар баайындулун госуларствоҕа хаалларбыта уонна онтукаатыгар манньк диэн тыллардааҕа: «Киһи орто дойдуга туга да суох төрүүр уонна туга да суох умнаһыт курдук анараа дойдуга төннөр», — диэн.

Ванга 1996 с. сирдээҕи олоҕо түмүктэммитэ. Кини икки ый устата өлөр аакка сыппыта. Ванганы София куоракка правительственной балыһа реанимационнай отделениегэр аҕалбыттара. Онуоха кини медицинскэй көмөттөн akkaастаммыта, мин дьылҕам барыта таһаар илиитигэр диэн эппитэ. Быраастар тымырыгар укуол оҕорорунан эр мунурданаллара. 85 саастаах Ванга үһүн кэмгэ өлөр-тиллэр икки ардыннан сыппыта. Өлүөн аҕай иннинэ өйдөмүтэ уонна бэйэтин дьобурун Францияда баар кыысчаанга биэрэрин туһунан эппитэ. Ити кыыс ол кэмгэ 10-нун туолуохтааҕа эбитэ үһү. Өскөтүн кини бириитин ылынарына, эмиз көрөрүтүн сабыллыахтаах эбитэ үһү.

Араас дойду биллиилээх дьонно ытыстарын иһигэр саахар тоорохойун хам тутан киниэхэ үгүстүк кэлэллэрэ. Ол кэлэн бэйэлэрин олохторун тустарынан дьылҕалаталлара. Ванганы кытта билсиртэн akkaастанарын туһунан киэнник биллэрбит Тодор Живков, кини кыһа Людмила, Болгария ыраахтааҕы Борис III, кини уола Симеон, ырыаһыт Лили Иванова, американскэй суруйааччылар Джон Чивер уонна Уильямс Сароян, сэбиэс-

кэйдэртэн Леонид Леонов, Сергей Михалков, Евгений Евтушенко, Лариса Шепитко, Валентин Сидоров о.д.а. сылдыбыттара.

Сергей Михалков өлбүттэри уонна тыыннаахтары хайдах араараһын диэн ыйытытыгар улуу Ванга манньк эппиэттээбит:

— Тыыннаахтар сиргэ турар буолаллар, оттон бокунууктар курдары көстө, тунаара сылдыаллар, итиэннэ салгынга эрэ хамсыыллар.

Итинтэн салгы маннькы кэпсээбит. Биһиги Сирбитигэр Вамфим планетаттан кэлэ сылдыааччылар. Кинилэри кытта быһааччы сибээстэһии аны 200 сылынан буолуоҕа.

Болгарияда үлэлиир кэмигэр Кирсан Иломжинов Вангага хаста да сылдыбыт. Итиннэ үлэлиир болдьоҕо бүтүн иннинэ бэсиздэлэспитигэр өссө да биэс сыл Болгарияда үлэлиэн диэн эппиэттээбит. Уонна орубуна оннук буолбут.

Мантан аллара Ванга сылдыааччылар сорох бопуруостарыгар эппиэттэриттэн билсиртээбит.

— **Киһи өллөбүнэ личнаа хаалар дуо?**

— Хаалар. Өлүү диэн — эт-хаан эр өттүнэн суох буолуу.

— **Эн киһи дьылҕатын эрдэтэн сэрэтэн уларытыаххын сөп дуо?**

— Хас биридии киһи туспа суоллаах-иистээх, аналлаах-дьылҕалаах. Ону уларытар хайдах да кыаллыбат.

— **Эн дьобурун тагараттан бэрлиллэбитэ дуо?**

— Тагараттан бэрлиллэр. Ол гынан баран ким эр нөҕүө өттүнэн таһаармиэхэ дьобурун биэрэр.

— **Сиргэ биһиэхэ биллэбэтэх улуу сайдыа (цивилизация) баар этэ дуо?**

— Да, баар этэ. — **Этэллэрин курдук бэстилизэй тыһыынча туолан, сиргэ олох эстиэ дуо?**

— Акаарыны санарыма. Сиргэ саамай улахан катаклизмнар 3000 сыл кэнниттэн эр буолуохтара. Дьэ, оччолорго киһи-аймак кырдык улахан кутталга кириэрэ.

— **Чумақ уонна Кашшировскай курдук элбэх дьону мунньан эмтиир сөп дуо?**

— Сыһа. Итинник маасса-бай сеанстарга дьоннор бэйэ-бэйэлэрин ыарыылары хардарыта сыстыһыан сөп. Хас биридии киһи туспалаах. Онон кинини кытта адыс туспа дьарыктаныахха сөп.

«Травник Великой Ванги». Москва-Санкт-Петербург, 2006 с.

ВАНГЕЛИЯ ГУЩЕРОВА — ВАНГА СҮБЭЛЭРЭ

Ванга уруккуну уонна инникини өтө көрөөччү эр буолбатаҕа. Кини ону таһынан дьону отунан эмтиирэ. Ванга: «Киһи доруобуйата дьол курдук: доруобуйа баар буоллаҕына, эн киниэхэ кыһаммаккын», — диэн этэрэ.

Бэйэ-бэйэбитин таптаһын, ытыктаһын, наар үчүгэйи саныырга дьулуһун — ити ханнык баҕар эмтээҕэр ордук дьайымтыалаах.

Эминэн наһаа үлүһүйүү доруобуйаны буортулуур. Эмтэр айылҕа күүстэр кириэр ааннарын лип сабаллар, онон ыарыһах организмэ чөлүгэр түһэригэр мэхэйдэхлэр.

Сайын хайаан да атах сыгыныах сылдьын, ийэ буоргутун кытта сибээскитин быһыман.

Оҕолоргут сайын ханна санаабыт сирдэригэр оонньуулары бопсуман. Сиргэ-буорга, бөххө-сысыска буккуллалларын абааһы көрүмэн. Ити-лэр барыта түмүллэн кыһынты өттүгэр оҕолоргутун тумуулууртан харыстыыллар.

Утуһуох иннинэ хайаан да атахаргытын суунарыт наада, табыллар буоллаҕына душтанын. Уу барахсан кири-хаҕы эр ыраастыыр буолбатах, эһиги күн устата мунньулуубут сылааһытын таһаарар, араас муучу буолбут санааһытын кый-

дыыр, онон кытаанахтык ньиргиччи утуһаргытыгар көмөлөһөр.

Сөптөөхтүк сынньанарга үөрөниң. Күнүс үлэлииргэ, түүн сынньанарга аналлаахтар.

Отоннортон уонна үүнэйилэртэн көөнньөрүллүбүт чэйи чаастатык иһин. Ити-лэргэ сытар доруобуйа дьин төрдө.

Нэдиэлэҕэ саатар биридэ ууга буспут сэлэ-эһинэйи ыраас ууну кытта сиэн. Итинэн эһиги бэйэбит организмгытын ыраастыгыт.

Элбэхтик хамсанын, үгүстүк үлэлээн. Бырааһынныктааһын — бу туспа ыарыы, кини дуһаны эр буолбакка, эт-хаан өттүнэн киһини алдьарытар.

Өрүү ыраас, чэнчис буолуу — эһиги олох-хут сүүн усулуобуйата! Айыы Таһаар куруук ырааһы уонна кырасыабай буолууну сөбүлүүр итиэннэ оннуку ирдиир.

Ыһыы буоругар уоһурдуулары уонна химикаттары туттуман. Ити-лэртэн айылҕа барахсан тыһына хаайтарар.

Дьэ, ити курдук сүбэлиирэ киниэхэ кэлбит дьонго Улуу Ванга.

Понедельник, 27 сентября

05.00 Доброе утро
09.00, 12.00, 15.00, 18.00, 23.30 Новости
09.10 Жить здорово!
11.20 Контрольная закупка
12.20 Модный приговор
13.20 Детективы
14.00 Другие новости
14.20 Понять. Простить
15.20 Хочу знать
15.50 Т/с «Обручальное кольцо»
16.50 Федеральный судья
18.15 Т/с «След»
19.00, 21.30 Т/с «Побег»
21.00 Время
22.30 Спецрасследование. «Беспредел в тихом городе»
23.50 Д/ф «Иван Дыховичный. Вдох-выдох»
00.50 Х/ф «На трезвую голову»
03.10 Х/ф «Джесси Стоун. Смерть в «Парадайзе»

Вторник, 28 сентября

05.00 Доброе утро
09.00, 12.00, 15.00, 18.00, 23.30 Новости
09.10 Жить здорово!
11.20 Контрольная закупка
12.20 Модный приговор
13.20 Детективы
14.00 Другие новости
14.20 Понять. Простить
15.20 Хочу знать
15.50 Т/с «Обручальное кольцо»
16.50 Федеральный судья
18.15 Т/с «След»
19.00, 21.30 Т/с «Гаражи»
21.00 Время
22.30 Д/ф «Сверхчеловеки»
23.50 На ночь глядя
00.50 Х/ф «Оптом дешевле - 2»
02.30 Х/ф «Двое на дороге»

Понедельник, 27 сентября

11.00 Все включено
15.00, 18.10, 22.35, 04.10, 07.30 Вести-Спорт
15.10 Вести-Спорт.
15.20, 07.45 Моя планета
16.25 В мире животных
18.00, 22.25, 04.00 Вести.ru
18.20 Top Gear
19.35 Футбол Ее Величества
20.25 Футбол. Премьер-лига. «Динамо» (Москва) - «Спартак-Нальчик»
22.55 Хоккей. КХЛ. «Югра» (Ханты-Мансийск) - «Динамо» (Рига). Прямая трансляция
01.15 Хоккей. КХЛ. ЦСКА - СКА (Санкт-Петербург). Прямая трансляция
04.25, 10.25 Неделя спорта
04.55 Волейбол. Чемпионат мира. Мужчины. Россия - Пуэрто-Рико. Прямая трансляция из Италии
06.45 Атом. Элемент будущего

Вторник, 28 сентября

11.00 Все включено
15.00, 18.10, 00.10, 04.15, 06.25 Вести-Спорт
15.15 Атом. Элемент будущего
15.45, 06.35 Моя планета
18.00, 00.00, 04.00 Вести.ru
18.20 Спортивная наука
18.50 Неделя спорта
19.25 Бокс. Чемпионат России. Финалы
21.55 Х/ф «Откройте, полиция - 3»
00.25 Наука 2.0
00.55 Хоккей. КХЛ. «Торпедо» (Нижегород) - «Витязь» (Чехов). Прямая трансляция
03.15 Футбол Ее Величества
04.35, 09.10 Футбол России
05.20, 09.55 Top Gear

Среда, 29 сентября

11.00 Все включено
15.00, 18.10, 00.35, 04.15, 06.10 Вести-Спорт
15.15, 06.20 Моя планета
18.00, 00.20, 04.00 Вести.ru

Среда, 29 сентября

05.00 Доброе утро
09.00, 12.00, 15.00, 18.00, 23.30 Новости
09.10 Жить здорово!
11.20 Контрольная закупка
12.20 Модный приговор
13.20 Детективы
14.00 Другие новости
14.20 Понять. Простить
15.20 Хочу знать
15.50 Т/с «Обручальное кольцо»
16.50 Федеральный судья
18.15 Т/с «След»
19.00, 21.30 Т/с «Голоса»
21.00 Время
22.30 Среда обитания
23.50 На ночь глядя
00.50 Х/ф «Каратель»
03.00 Х/ф «Капитуляция Дороти»

Четверг, 30 сентября

05.00 Доброе утро
09.00, 12.00, 15.00, 18.00, 23.30 Новости
09.10 Жить здорово!
11.20 Контрольная закупка
12.20 Модный приговор
13.20 Детективы
14.00 Другие новости
14.20 Понять. Простить
15.20 Хочу знать
15.50 Т/с «Обручальное кольцо»
16.50 Федеральный судья
18.15 Т/с «След»
19.00, 21.30 Т/с «Банды»
21.00 Время
22.30 Человек и закон
23.50 Судите сами
00.50 Х/ф «На исходе дня»
03.20 Т/с «Спасите Грейс»

Пятница, 1 октября

05.00 Доброе утро
09.00, 12.00, 15.00, 18.00, 23.30 Новости
09.10 Жить здорово!
11.20 Контрольная закупка
12.20 Модный приговор
13.20 Детективы
14.00 Другие новости
14.20 Понять. Простить
15.20 Хочу знать
15.50 Т/с «Обручальное кольцо»
16.50 Федеральный судья
18.20 Поле чудес
19.10 Давай поженимся!

18.20, 05.00, 09.55 Top Gear
19.25 Велоспорт. Шоссе. Чемпионат мира. Трансляция из Австралии
21.55 Хоккей. КХЛ. «Металлург» (Новокузнецк) - «Сибирь» (Новосибирск). Прямая трансляция
00.50 Футбол России
01.35 Х/ф «3000 миль до Грейсленда»
04.30, 09.25 Хоккей России

Четверг, 30 сентября

11.00 Все включено
15.00, 18.10, 00.10, 04.10, 06.45 Вести-Спорт
15.15 Моя планета
18.00, 00.00, 04.00 Вести.ru
18.20 Top Gear
19.25 Велоспорт. Шоссе. Чемпионат мира. Трансляция из Австралии
21.35 Х/ф «Патриоты»
00.25 Хоккей России
00.55 Хоккей. КХЛ. СКА (Санкт-Петербург) - «Спартак» (Москва). Прямая трансляция
03.15 Спортивная наука
04.25 Восточная Россия. Сахалин и Курилы. Жизнь на островах
04.55 Волейбол. Чемпионат мира. Мужчины. Прямая трансляция из Италии
06.55 Наука 2.0. Моя планета

Пятница, 1 октября

11.00 Все включено
15.00, 18.10, 00.35, 04.20, 07.15 Вести-Спорт
15.15, 07.25 Моя планета
18.00, 00.20, 04.00 Вести.ru
18.20, 05.10 Top Gear
19.25 Велоспорт. Шоссе. Чемпионат мира. Трансляция из Австралии
21.40 Спортивная наука
21.55 Хоккей. КХЛ. «Авангард» (Омская область) - «Динамо» (Рига). Прямая трансляция
00.55 Волейбол. Чемпионат мира. Мужчины. Прямая трансляция
02.45 Наука 2.0
04.35 Вести-Спорт.
04.40, 09.30 Футбол России. Перед туром
06.10 Профессиональный бокс. Владимир Кличко (Украина) против Сэмюэла Питера (Нигерия). Бой за звание чемпиона мира в супертяжелом весе по версиям IBF, WBO и IBO
10.00 Профессиональный

20.00 Пусть говорят
21.00 Время
21.30 Клуб Веселых и Находчивых. Летний кубок
00.00 Х/ф «Лига выдающихся джентльменов»
02.00 Х/ф «Вся ночь напролет»
03.40 Х/ф «Метрополис»

Суббота, 3 октября

06.00, 10.00, 12.00 Новости
06.10, 05.50 Х/ф «Подарок судьбы»
07.20 Играй, гармонь любимая!
08.10 Мультфильм
09.00 Умницы и умники
09.40 Слово пастыря
10.10 Смек
10.50 Д/ф «Вера Васильева. Секрет ее молодости»
12.10 Т/с «Два цвета страсти»
15.50 Д/ф «Лев Прыгунов. Джеймс Бонд Советского Союза»
16.50 Кто хочет стать миллионером?
18.00 Большие гонки
19.15 Минута славы
21.00 Время
21.15 Детектор лжи
22.15 Прожекторперисхилтон
22.50 Т/с «Шерлок Холмс»
00.40 Х/ф «Чужой - 3»
02.50 Х/ф «Из Африки»

Воскресенье, 4 октября

06.00, 10.00, 12.00 Новости
06.10 Х/ф «Трое на шоссе»
07.50 Армейский магазин
08.20 Мультфильм
09.10 Здоровье
10.10 Непутевые заметки
10.30 Пока все дома
11.20 Фазенда
12.10 Счастье есть!
13.00 Тур де Франс
14.00 Вся правда о еде
15.00 Ералаш
15.30 «Зимний вечер в Гаграх»
17.00 Д/ф «Тысяча и одна роль Армена Джигарханяна»
18.00 Лед и пламень
21.00 Воскресное Время
22.00 Большая разница
23.00 Познер
00.00 Футбол.
02.00 Х/ф «Мексиканец»
04.20 Детективы

бокс. Дмитрий Чудинов против Джермейна Джонса (США)

Суббота, 2 октября

11.00, 13.15, 07.55 Моя планета
12.30 Футбол России. Перед туром
13.00, 15.00, 15.10, 18.10, 23.05, 04.15, 06.25 Вести-Спорт
14.25 В мире животных
15.20 Рыбалка с Радзишевским
15.30 Спортивная наука
15.55 Х/ф «Мишель Вальян: жажда скорости»
18.00, 04.00 Вести.ru
18.20 Проект «Восточная Россия»
20.40 Х/ф «3000 миль до Грейсленда»
23.20 Футбол. Чемпионат Англии. «Тоттенхэм» - «Астон Вилла». Прямая трансляция
01.55 Х/ф «Дикий, Дикий Вест»
04.30 Вести-Спорт.
04.35 Смешанные единоборства. Кубок дружества наций
06.35 Велоспорт. Шоссе. Чемпионат мира
09.00 Футбол. Чемпионат Англии. «Тоттенхэм» - «Астон Вилла»

Воскресенье, 3 октября

11.00, 13.15, 07.55 Моя планета
13.00, 15.00, 18.10, 00.25, 04.00, 06.25 Вести-Спорт
15.10, 04.15 Вести-Спорт.
15.20 Страна спортивная
15.45 Рыбалка с Радзишевским
16.00 Х/ф «Дикий, Дикий Вест»
18.00, 00.15, 03.45 Вести.ru
18.20 Наука 2.0. Моя планета
20.15 Профессиональный бокс. Максим Лимонов (Россия) против Джулиуса Фогла (США)
21.20 Хочу побеждать!!!
21.55 Хоккей. КХЛ. «Ак Барс» (Казань) - «Металлург» (Магнитогорск). Прямая трансляция
00.55 Футбол. Чемпионат Англии. «Челси» - «Арсенал». Прямая трансляция
02.55 Футбол Ее Величества
04.20 Футбол. Премьер-лига. «Анжи» (Махачкала) - «Спартак» (Москва)
06.35 Велоспорт. Шоссе. Чемпионат мира
09.00 Футбол. Чемпионат Англии. «Челси» - «Арсенал»

Понедельник, 27 сентября

05.00 Утро России
09.05 Д/ф «Королева тигров. Маргарита Назарова»
10.00 О самом главном
11.00, 14.00, 17.00, 20.00 Вести
11.30, 14.25, 17.15, 20.30 Вести-Москва
11.50 Т/с «Маршрут милосердия»
12.45 Формула любви
13.45 Дежурная часть
14.45 Настоящая жизнь
15.35 Т/с «Каменская»
16.30 Т/с «Кулагин и партнеры»
17.35 Т/с «Дворик»
18.05 Т/с «Ефросинья»
19.00 Т/с «Слово женщине»
20.50 Спокойной ночи, малыши!
21.00 Т/с «Была любовь»
23.50 Вести+
00.10 Х/ф «Жизнь сначала»

Вторник, 28 сентября

05.00 Утро России
09.05 Д/ф «Несовершеннолетние убийцы. Кто виноват?»
10.00 О самом главном
11.00, 14.00, 17.00, 20.00 Вести
11.30, 14.25, 17.15, 20.30 Вести-Москва
11.50 Т/с «Маршрут милосердия»
12.45 Формула любви
13.45 Дежурная часть
14.45 Настоящая жизнь
15.35 Т/с «Каменская»
16.30 Т/с «Кулагин и партнеры»
17.35 Т/с «Дворик»
18.05 Т/с «Ефросинья»
19.00 Т/с «Слово женщине»
20.50 Спокойной ночи, малыши!
21.00 Т/с «Была любовь»
23.50 Вести+
00.10 Х/ф «Так она нашла меня»

Среда, 29 сентября

05.00 Утро России
09.05 Д/ф «Лебединая пес-

27 сентября, понедельник

17:30 «Республика Саха (Якутия)» видеофильм
18:00 Торжественное заседание общенности, посвященное Дню Государственности Республики Саха (Якутия). Прямая трансляция
20:00 «Филиал НВК в Москве»: Х Московский международный салон инноваций и инвентивий
20:30 «Саха Сирэ-Якутия»
21:05 «Дни Москвы в РС(Я)»: Концерт камерного оркестра Московской государственной консерватории
22:05 «Саха Сирэ-Якутия»

28 сентября, вторник

17:30 Мультимедийный фильм
18:00 «Полярная звезда»: Мировая цивилизация
18:30 «Көмүскэл»
18:45 «Бизнес-формула»
19:00 «Үүтээн сэхэнэ» («Амма» ТВ)
19:30 «Саха Сирэ-Якутия»
20:05 «Вестник образования»: Навстречу XII съезду учителей и педагогической общественности РС(Я). Прямой эфир
20:50 «Простые истины»
21:20 «Биридэ куоракка» спектакль II ч. Саха театра 85 сылыгар
22:25 «Саха Сирэ-Якутия»

29 сентября, среда

17:30 Мультимедийный фильм
18:00 «Алданзолото» ГРК: со-

ня Евгения Мартынова»
10.00 О самом главном
11.00, 14.00, 17.00, 20.00 Вести
11.30, 14.25, 17.15, 20.30 Вести-Москва
11.50 Т/с «Маршрут милосердия»
12.45 Формула любви
13.45 Дежурная часть
14.45 Настоящая жизнь
15.35 Т/с «Каменская»
16.30 Т/с «Кулагин и партнеры»
17.35 Т/с «Дворик»
18.05 Т/с «Ефросинья»
19.00 Т/с «Слово женщине»
20.50 Спокойной ночи, малыши!
21.00 Т/с «Была любовь»
23.50 Вести+
00.10 Х/ф «Кто я?»

Четверг, 30 сентября

05.00 Утро России
09.05 Д/ф «Остановить на краю пропасти. Юрий Маслюков»
10.00 О самом главном
11.00, 14.00, 17.00, 20.00 Вести
11.30, 14.25, 17.15, 20.30 Вести-Москва
11.50 Т/с «Маршрут милосердия»
12.45 Формула любви
13.45 Дежурная часть
14.45 Настоящая жизнь
15.35 Т/с «Каменская»
16.30 Т/с «Кулагин и партнеры»
17.35 Т/с «Дворик»
18.05 Т/с «Ефросинья»
19.00 Т/с «Слово женщине»
20.50 Спокойной ночи, малыши!
21.00 Т/с «Была любовь»
22.50 Поединок
23.50 Вести+
00.10 Х/ф «Семь»

Пятница, 1 октября

05.00 Утро России
09.05 Мусульмане
09.15 Мой серебряный шар
10.10 О самом главном
11.00, 14.00, 17.00, 20.00 Вести
11.30, 14.25, 17.15, 20.30 Вести-Москва
11.50 Т/с «Маршрут милосердия»
12.45 Формула любви
13.45 Дежурная часть
14.45 Т/с «Каменская»
16.30 Т/с «Кулагин и партне-

циальные инициативы) (ТВ «Алдан») 18:30 «Году Учителя»: Первой кунице педагогических кадров-95 лет
19:00 «Халаан содулун туораты» («Нам» ТВ)
19:30 «Саха Сирэ-Якутия»
20:05 Дневник декады, посвященной Году учителя: Наша новая школа
20:20 «Байанай»
20:50 «80-летию Ленского района» (ТРК «Алмазный край») 21:35 «Аал-луук мас»: Академик Петр Слепцов
22:20 «Саха Сирэ-Якутия»

30 сентября, четверг

17:30 «Күнчээн»
17:45 «Пропеллер»
18:00 «Полярная звезда»: Мировая цивилизация
18:30 Году учителя: «Призвание-Учитель» (о П.Н. Самсонове)
19:00 «Урожай» (ТВ «Хангалас») 19:30 «Саха Сирэ-Якутия»
20:05 «Диалог с властью»
20:50 Дневник декады, посвященной Году учителя: Наша новая школа
21:05 «Однажды вечером»
22:05 «Попечительство-путь бесконечной доброты и милосердия»
22:30 «Саха Сирэ-Якутия»

1 октября, пятница

С открытием 47-го телевизионного сезона, уважаемые коллеги!
6:20 «Геван»
6:50 «Будь здоров!» утренняя зарядка
7:00 «Новый день»
17:30 «Геван»: Мин таптыыр өлөөнүм!
18:00 «Саха Сирэ»
18:15 «Күн уотун саба туппаккын...» мелодист Николай Бойлохов («Хотун Булуу» ТВ)
18:45 «Күнчээн»

ры»
17.35 Т/с «Дворик»
18.05 Т/с «Ефросинья»
19.00 Т/с «Слово женщине»
20.50 Спокойной ночи, малыши!
21.00 Юрмала-2010. Фестиваль юмористических программ
22.55 Девчата
23.50 Х/ф «Ходят слухи...»
01.50 Х/ф «Проклятие - 2»

Суббота, 2 октября

05.15 Х/ф «Ко мне, Мухтар!»
06.45 Вся Россия
07.00 Сельское утро
07.25 Диалоги о животных
08.00, 11.00, 14.00 Вести
08.10, 11.10, 14.20 Вести-Москва
08.20 Военная программа
08.45 Х/ф «Как есть жареных червяков»
10.20 Субботник
11.20 Национальный интерес
12.15 Комната смеха
13.10 Сто к одному
14.30 Д/ф «Назад в молодость»
15.25 Подари себе жизнь
15.55 Субботний вечер
17.55 Шоу «Десять миллионов»
19.10, 20.40 Х/ф «Солнечное затмение»
20.00 Вести в субботу
23.40 Х/ф «Ложь и иллюзии»
01.30 «Дом восковых фигур»

Воскресенье, 3 октября

05.25 Х/ф «Снайпер»
07.20 Смехопанорама
07.50 Сам себе режиссер
08.35 Х/ф «Костяника. Время лета»
10.25 Утренняя почта
11.00, 14.00 Вести
11.15 Неделя в городе
11.55 Городок
12.25 Фестиваль детской художественной гимнастики «Алина»
14.20 Вести-Москва
14.30 Дежурная часть
15.00 Честный детектив
15.30 Все звезды «Новой волны» в Артеке
18.00 Х/ф «Губернантика»
20.00 Вести недели
21.05 Х/ф «Моя любовь»
23.15 Специальный корреспондент
00.15 33 веселых буквы
00.45 «Головокружение»

2 октября, суббота

17:00 «Тарбаахаттын астыаха»: Олонхоһут Петр Решетников
17:30 «Истинг илдьит»
18:00 III Международный турнир по вольной борьбе памяти засл. тренера СССР, РСФСР и ЯАССР Д.П.Коркина.
19:30 «Күнтэн күн»
20:05 Дневник декады, посвященной Году учителя: Наша новая школа
20:20 «Моя школа»: С наступающим Днем Учителя!
20:50 «Бизнес-формула»
21:05 «Аал-луук мас»: Аабар балажан
21:35 «Дворы нашего детства»: Поэтесса Мотрена Григорьева. II ч.
22:05 «Күнтэн күн»

3 октября, воскресенье

17:00 «Полярная звезда» телевизионный конкурс
17:45 «Уруу алгыһа»
18:00 III Международный турнир по вольной борьбе памяти засл. тренера СССР, РСФСР и ЯАССР Д.П.Коркина.
19:30 «Якутия. День за днем»
20:05 Дневник декады, посвященной Году учителя: Наша новая школа
20:20 «Истинг илдьит»
20:50 «Аспыт олох кэрчиктэрэ»
21:20 «К 40-летию якутского эстрадного искусства» концерт I ч.
22:15 «Якутия. День за днем»

Улуу кыайы 65 сылыгар

КЭРИЭС

PDF Compressor Free Version

— Убаай, убаай! Бу ойууру аастахпытна дыэбит хас көс хааларый? — Маайыс ситэн кэлэн убайын илиититтэн ылан, кэккэлэһэ хаамсан сабахайдаһар.

— Эс, кэбис, доҕоор, көс сир диэн алдырхай ыраах сири ааттыылар. Билигин кыра хонуу уонна быйыл уот сиэбит күрбэлээх алыыны аастахпытна дыэбит сотору кэлиэ.

— Сөөп, — кыысчаан тийэй охсоору хаамытын өссө түргэтээр. Кини тиритэн кытаран хаалыт сирэйин былаатынан туора-маары соттумахтыр.

Оо, оҕо барахсанна, устар уһун сааһы быһа хайтаран, бугуһуйбут киһиэхэ, сайылыктан бөһүөлөктэрэ аатырар, аҕыйах нуучча дьыалээх, өрүһү өңгөйөн олорор сиргэ кирири, ама үөрүү уонна сонун бөҕө буоллаҕа эбээт!

Сайылыкка буоллаҕына аңардас ынахтартан уонна түптэҕэ эрэ саантаан ааһар үөр сылгылартан ураты манна ким даҕаны үгүстүк сылдыааччыта суох.

Арай чэй, табах наадатыгар «Быраан үрдүгэр» лаапшыга кирир сылдыбыт дыахталлар, куораттан тахсыбыт киһи курдук, ону-маны сонун онгостон күө-дьаа буолааччылар.

Бэҕэһээ Хаптытыан кыһа «ханна эрэ ыраах улахан сэрри буолбут үһү» диэн, туох даҕаны быһаарыта суох сураҕы кэпсээн кэлбитэ. Кини дөйүнү мунугаан, хата кулгааҕын уһугунан да иһиттэр, син сонуну аҕалдыта.

Оттон сэрпиттэн, киһини быһа, Ылдьааскалар тиргэннэригэр мустан, эр дьон араас сэрүүлэр буолуталы сылдыбыттарын сэнэргэспиттэрэ.

Сомсоон Ньюкулай олохтоон олорон былыр Ньармаанныйа уонна нуучча ыраахтааҕылары сэрүүлээх сылдыбыттарын туһунан кэпсэбитэ. Кини «догубай» диэн даххаһытан ааттыр нвалбаан курдаах, араас алтаннардаах хамсатыгар, самасаалкатын уурунан тарда-тарда, өссө Биэт Бэлиикэй туһунан, бу киһэ ордук чочуйан, тупсаран кэпсээн дойдугураабыта.

Ээ, ол кэпсэнин баҕас Сомсоон хас санааҕын айы, кыһынын даҕаны, сайынын да хааларааччыта суох.

Оннооҕор хараҕа суох Кууһума күүлэйдии «Туома» балларыгар кэлэ сылдьан, эт сиэбит киһэҕэ, оһоххо көхсүн иттигэ олорон араас сиздэрэй, үчүгэй сирдээх, өстүкүлэ таас дыбарыас дьэ куораттаах, күөх унаар байдалга — күүстээх долгунна иннибэккэ устар хараап-аал борокуоттаах, үрдүк мэнгэ халлаанга кырыайа көтөн тэнгэһин булбатах кытыгырас бухатыр дьоннордох, бар дьонугар махталлаах саарыстыба туһунан остуоруйалаан истэҕинэ — кини «өстүбэни Биэт Бэлиикэй харааптарын бэйэтэ маастардаан онгорторо үһү ээ!» диэн күөдүйөн турааччы.

Онуоха улахан өтгө сонһуйан, оҕо аймах Сомсоону «мэһэйдэмэ» диэн аймалаһа түһээччилэр. Маайыс мөлдүйү өтөрүнэн, бу да киһэ ол кэпсэтиилэрин улаханник сонурҕаабата. Аҕата Ылдьааска нылбөктөрүн икки ардыгар олорон күүстээх отун тэнгэтэлээн, оонньоомохтоон иһэн устунаан утуян хаалбыта.

— Ок-сиэ, бу киһибит утуян хаалбыт дии. Мэ эрэ, Кэтириис, киллэрэн сытыаран кэбис! — Ылдьааска кыһын сыллаан ылаат ийэтигэр көтөхтөрөн кэбистэ.

Ылдьааска түүнүн этэ умайан уонна балаҕанна бырдахтар да туолан сүгүн утуйбатаҕа. Араас илэс-балас да түүлэри түһэтэлээбит.

Кини бу күннэргэ хотон маһын суорууттан уурайан, быһаарылаах үлэтэ суох, сайылыгар тахсан сытар. Аҕыйах хонуктааҕыта биригэдьири: «Быраан үрдүгэр» кирирэн сир ахтатын онорооччуларга, ойуур солоһунугар үлэлэстин, — диэн илдьиттээбитин буолумматара. «Миигинэ да суох солуохтара, окко кириэххэ дылы сынньанабын», — диэн кэбиспитэ.

Дьахталлар күнүскү ынахтарыгар таҕыстахтарына, сэмэс утуян ылар үгэстэммитэ. Хата, ол бүгүн утуян даҕаны бэрбэт буолбут. Биир кэм быһа-арда суох санаалар, баһыгар хааһы курдук эргитэллэр. Ол курдук сыттаҕына балаҕан аана хаахынаан аһыллыбытыттан соһуйан этэ «дьар» гына түстэ.

— Сах, бу да дьахтар, доҕоор, хата киһи кутун көтүтү сыста.

Кэтириис дьэтин аанын тирээр анһан кирирэн иһэн: «Арҕааттан ким эрэ иһэр, арааһа биһиги уолбут быһыылаах», — диэтэ.

— Тыйы да, манна хаһан да сылдыа суох буолбут оҕоҕо дылы тылластаххын көр, — Ылдьааска соһуйбуттан кыһыран инниэттэн кэбистэ. Ити икки ардыгар таһырдыа ыттар үрэн ньаргыһан бардылар.

Дьэ ортотугар тыллыгы тэбэ сыппыт Көтүппэт «мык» диэт быһа тэптэритти таһырдыа сулбу ыстанна. Уох-кылын мунугаан баргыһытынан арҕаа диэки сүүрдэ.

Сотору аһаҕас аанга ыттары кытта өрө туста-туста Дьөгүөр уол көтөн кэллэ. Ол баҕайылар билэр киһилэрэ кэлбиттэн үөрэн салаан ылаахха айылаах ньалаҕалдыһан, араастаан эккэлээн-эйгэлэлээн истэхтэринэ, аны Маайыс сүүрэн кэлэн уолга бокуойа суох илиистэ түстэ. Онуоха анараангыта төһө эмэ обургу оҕону көтөҕөн ылан баран балаҕанна кирирдэ.

— Ар-дьаалы, да оҕолоор! Адьас аккырай

кэлбитинээҕэр ордук алдырхай буолла дии. Сатаналар, ыттын-кустуун саба түһэ сыттыаннар. Чэ, киэр буолуталаан, тахсын! — Ылдьааска орунуттан туран, олох мас ылан, ыттары аантан төттөрү кийдэтэлээн уонна балаҕанын сабынна. Арааҕа кийдиһэн иһитин диэки кылбар-халбар көрөн баран, остуол анһыгар кирирэн ыараханник сытынан кэбистэ.

— Хата, доҕоор, туох кэпсэллээххиний, хайдах олордугут? Оройуонтан туох кэлэр-барар? — оронугар тийэн сыттыгын көбүтүнэ олорон Ылдьааска ыйыталаһан барда.

— Чэ, сычыйы туох. Бу оҕоор кэһибиин таһардым. Абыттыл, туох ааттаах итиитэй? — уол сиэбиттэн кумааҕы сууламмыты ылан биэрэрин кытта Маайыһа хангас диэки сүүрдэ.

Сайылык ыалларыгар таһырдыа ыт үрдэтинэ үөрүү буолааччы. Туох эмэ сонуну истэ охсоору тэһийбэккэ олорбут Сомсоон Ньюкулай сонно тутта сонун бүүрүнэн ыалларыгар тахсыбыта. Кини ыалларыгар кэлиитигэр Кэтириис оһоһуттан чох ылан тарыамай буолан хаалбыт хамсатын оборон соппойо-соппойо: «Ноххо, туох сэрпитэ буолбут үһүнүй? Бэҕэһээ ити Балбаара сордоох кэпсээн тахсыбыта. Кырдыгы туойар хотун дуу, туос алҕаһы кэпсэтэ дуу?» — диэн ыйыта турар.

— Ээ, оттон фашистская Германия биһиэхэ сэринэн саба түспүт үһү. Бэҕэһээ оройуонтан болумучунай киһи кэлэн оннук кэпсэбитэ.

— Дьэ ити, сэрэбит сэрэх! Оо, ол иһин ньиэмэс ыраахтааҕыта хара сордоох, былыр-былыргыттан иимэҕэ баппатах баҕайы. Эмиэ киэн алдырхайы тоҕо тартаҕа, — Сомсоон Ньюкулай саппыйалаах хамсатын ылан, олохтоон кэпсэтэрдии, холумтан мунугар олорунан кэбистэ. Дьон балай эр ах баран, сангата суох олордular.

— Мантан дьону хомуйан созуруу сэрри үөрэ-үөрэтэ, армияҕа илдьэллэр үһү, — диэтэ Дьөгүөр. — Бөөлүүн түүн биһиэхэ олоор землермер нууччалар, арыгы иһэн баран, ытаһы бөһөнү ытастылар. Ордук ити суон оҕоньордору, Смоленская диэн куоракка оҕолорум, кэргэттэриим хаалбытара дии-дии сордоор.

Бу мас көнө саха дьонугар ол сэрри диэн алдырхайдаах сурах ис-иһиттэн дьулааннаахтык иһилибитэ.

Ол эрээри сэрри охсуута кинилэргэ түс бэйэлэригэр уонна олохторугар ханник ыарахаттары аҕалан иһэрин оччотооҕу өйдүүр кыахтара суоҕа. Арай биир кэм быллытгаах халлаанна баттаппыт дьоннуу сангата-ингэтэ суох санааҕа оҕустарытара.

Киэн сиртэн, дэриэбинэттэн да кэлбит киһилэрэ быһа-хоту кэпсээн испэт киһи буолла. Айаҕалы сатаан Сомсоон ыйыттыгыгар эмиз: «Ээ, оттон Гитлер фашистара хайаан да үлтүрүтүллүөхтэрэ, кыайы биһинэ буолу!» — диэн боломуочунай дакылааттаабыта.

Оттон Сомсоон Ньюкулай «арай бэйэм кирирэн билэн тахсыһыбын», диэн баран туран дьэтигэр тахсыбыта.

Чэйдии олорон Ылдьааска уолун хонон, бүгүн собоҕо илимин алдыаппыт куоҕас «бараннагы» бултаһарыгар эптитин, анараангыта билигин дьэтигэр төннөрүн уонна улахан кутталлаах өстөөх сэринэн кирибитин истэн, бөһүөлөккэ ытаһы-сонгоһуу да баар буолуовун тустарынан, дьонугар кистээн кэпсэтэ.

Уол дьэтигэр төннөрүн истэн Маайыс булгу барсар буолла. Быйыл оскуолаҕа кириригэр кэтиэхтээх сана ыраахытын кэтэн, аны сайылыкка тахсыа суох буолан, убайынаан ситтиспитинэ титиик ойдоһунан арҕаа «Быраан үрдүгэр» кирир суолунан бара турдулар.

Ылдьааскалар Маайыстара «Быраан үрдүгэр» кирибитэ син ыраатта. Манна кини оҕолору кытта оонньоон, дьонго-сэргэҕэ аралдыһан, кырдык даҕаны сайылыгын санаан көрбөт курдуга. Оннооҕор били аҕатын эрэ кытта утуйар бэйэтэ туһунан сытарга үөрэнэн испитэ.

Арай ким эрэ кинини хатыылаах баҕайы бытыгынан сүүһүттэн сыллаан ылбыгыгар «тээтэм» диэн уутун быһыһынан санаат уһуктан кэлбитэ. Көрбүтэ, кырдык, аҕата кэлэн киниэхэ төнкөйөн турар. Кыысчаан атаахтаан тыыланнаабыта буолаат, улаҕа диэки хайыһан токуллан кэбиспитэ.

— Чэ, тоойуом, ойон тур, мин таһыннарыам. Хайа, сүүнэ улахан дьахтар буолбуккун дии. Бэйэтэ туһунан утуйар энин!

Икки өттүттэн ахтыһы сизэр суох улахан быһыылааҕа. Маайыс аҕатын мооньуттан кууспаҕалы-кууспаҕалы сүүн таһыннатарымаары гынан иһэн, кэнникинэн арыый кэнээн:

— Тээтэ, манна улахан дьонноҕо бэбиэскэ аҕалан түнгэтэлээбиттэрэ. Бары сэриллэһэ бараллар үһү. Бэҕэһээ Сиидэрэп эмээхсинэ ытаабыта. Бааньалара уонна буоллаҕына Хачан иккиэн онно бараллар үһү. Оттон ол оройуонтан аҕалыт бэбиэскэлэрэ сүбү баҕа кумааҕы сыһа!

Ол «кыра кумааҕы сыһа» аҕатын сизбигэр эмиз баара. Ону Ылдьааска эрэдээх киниэхэ эпкэккэ эрэ, бүтэйдии бөтө бэрдэрэн олорбута.

— Өссө Хомуньюуска аҕата сэрпиттэн сана лаахтаах бэстилэт аҕалыах буолбут үһү.

— Кэбис, сычыйай, ону-маны баллыгыраама. Биһиги бары хамысыһыалаһан баран оройуонтан төннүөхпүт. Онуоха дылы өссө сэрри бүтүө.

Маайыс эмискэчи аҕатын нылбэгиттэн ыстанан түстэ уонна кинини утары көрдө. Ити аҕата кырдык этэрэ дуу? Ылдьааска икки издэстэринэн улахан тамахтар түһэн эрэллэр. Кинини тонолуппака көрөн турар кыысчаанын төбөтүттэн имэрийэн баран, сангата суох ампаартан тахсан барбыта.

Инокентий ОХЛОПКОВ

Туос ат

ЫНҒЫЫР КУЛУҒЭ

Биир саас, үөрөх дьыла бүтэрин кытта, Сыгыннахтаах оскуола-тын учуутала Ньюкулай Ньюкулаайыбыс уонна оскуола сопхуоһа Уйбаан Сэмэнэбис, икки эдэр дьон, мусуойга экспонат хомуйарга дириэктэртэн сорудах ыланнар, саас айылҕа тыллар кэмигэр, айылҕа сылдьан сынньанахпыт, таарыйа, сааланахпыт диэн барар буоллулар.

Улахан кылаас уолаттарыттан алта оҕо, сорохторо бэлисиэтинэн, сорохторо матасыкылынан айанна туруналлар. Аара сааланан, аҕыйах куһу өлөрөн үөрэн-көтөн, таба тайаммыт өтөхтөрүн чүүччэйэн, аҕыйах туос иһити, чааркааны, туу элээмэтин булаллар.

Иккис күннэригэр мэнээк киһи сылдыбат ыраах баар өтөҕү ыйдаран бараллар. Ол алаас куулатыгар чөм соҕус турар балаҕаннаах ампаарга ол-бу былыргы сээкэй баар буолуон сөп диэн, кинилэргэ олохтоох дьон сүбэлээбиттэр.

Аара чугас баар өтөхтөргө сылдыа-сылдыа, күөлэргэ хас да куһу ыт аһа бэркэ бултуйан, били тийиэхтээх сирдэригэр киһэлэик сөпкө эрдэ тийибиттэрэ. Сырдыгы баттаспыт дьон быһытынан, кэлээт да ону-маны чүүччэйэн барбыттар.

Ол сағана сахалы сизри-туому тутуһуу туһунан ким да долоҕуйгар оҕустарбат этэ. Балаҕантан кыра сээкэй — туос ыаҕас, туой бочук, чабычак, тууйас, кытыйа, тымтай, кымыс көөнньөрөр тирри хомоҕос, кымыс булкуйар бэһиэхэ энин булаллар. Дьэ таһыгар баар ампаар кыра күлүүстээгин начаас арыыйбыттар. Иһирдэ кирирэн алтан сылабаар, хас да чороон, ат адаҕата, бэрэмдэй энин баарын ылааллар. Оттон сопхуос Уйбаан адаҕай орон анһыгар кистэммит курдук хатырыгынан саба ууруллубут ыңгыры булан, сулбу ойутан таһааран үөрүү бөҕөтүн үөрэр. Сырдыкка таһырдыа таһааран көрбүтэрэ ыңгырдарын үрүн көмүс сирэйэ дьикти үчүгэй ойуулаах эбит. Улахан булумньуламмыт киһи Уйбаан ону балаҕанга киллэрэн таһаһын уурбут сыһаһа оронугар уурунан кэбихэр.

Киһэ чэй оргутан, хочулукка кустарын буһаран, өйүлэрин таһааран тото-хана аһыыллар. Аһылык кэнниттэн саанан сыал ытылаан, оонньоон-көрүлээн баран, сорохтор оронноҕо, сорохтор сиргэ онгостон утуйаллар. Сопхуос Уйбаан ыңгырын сыттанан сыппыт.

Арай түүн ортотун сағана, Уйбааннара ырыа бөҕө буолан тоҕо барар:

**Сизэр аһын миинэммин
Сэргэтэйбэр тийиэммин,
Кэрэ аһын миинэммин
Кэтирииспэр тийиэммин,
Дьоруо аһын миинэммин
Довотторбор тийиэммин...**

Бастаан түһээн ыллыр дии санаабыттар. Ол эрээри киһилэрэ тохтоон быстыбатах. «Ама да ыңгыр булумньуламмытын иһин, киһини сүгүн утут эрэ!» — диэн Ньюкулай Ньюкулаайыбыс буйа сатаабыт. Оҕолор эмиз уһукталаабыттар. «Хайа, киһибит элбэх баҕайы дьахтардаах эбит дуу. Билигин олус да атынан сылдыбаатар, матасыкылынан да тийэр ини», — диэн ботугуураһа-ботугуураһа күлэ сыппыттар. Киһилэрэ тохтооботох. «Эс, бу киһи тоҕо тохтооботуй, доҕор?» — диэбитинэн Ньюкулай Ньюкулаайыбыс туран кэлбит уонна киһитэ ыңгыры миинэн баран, аты миинэн олоор курдук өгдөнөлүү-өгдөнөлүү өрө көрөн олоорун көрөн соһуйбут. Киһитигэр сороҕор кыһыһан, сороҕор ааттаһан күн тахсытын чугаһыгар бэрт эрэйинэн утуптут.

Сарсыһыгар күн ортотун сағана биридэ турбуттар. Уйбааннара бэрт сылайыт, арбы-сарбы дүүһүннэммит. Түүнү быһа утуппака ыллаан тахсыбытын Ньюкулаа эптитигэр өйдөөбөтөх. Арай түүн түһээн аттаах киһи ыллы сылдырын көрбүтүн кэпсиир. Оттон оҕолор ыйыһыттарыгар «сороҕор түүн түһээн ыллааччыбын» диэн куотуммут.

Аһаан, хомунан баран син ону-маны булбут дьон сизринэн астынан-дуоһуйан төттөрү айаннарыгар туруммуттар. Дьэилэригэр тийэн баран сопхуос киһи быһытынан Уйбаан Сэмэнэбис аҕалыт малын мусуой хонугар киллэрэн уураар. Ыңгырын дьэтигэр илдьэн сууйбута, сопхута үрүн көмүс сирэйэ кылбас гына түһэр, ону хонугар ууран кэбихэр.

Уйбаан баччаанна диэри биир сиргэ иннэн олорбот кэлиилээх-барыылаах бэйэтэ, ол сайын дьэтиттэн быкпат буолар. «Түүн аанна утуйбат буолан, күнүс утуя мээрик буолбут үһү» диэн сурах тарҕанар. Ити кэмгэ Уйбаан ийэтэ Маарыйа эмээхсин, тэп курдук сүүрэ сылдыбыт киһи, эмискэ ыалдьан өлөн хаалар. Дьэилээх хаһаайын төһө да быһаччы туга да күүскэ ыалдыбаттар, улам мөлтөөн, иинэн-уостан барар. Били күлүк курдук аттаах киһитэ түүлүгэр да, илэ да курдук көстөрө тохтообот.

Кэлин кырдыҕас дьон сүбэлээннэр, көрбүөччү киһини булан дьэтитин көрдөрөр. Анараангыта: «Эргэ өтөхтөн ыал мааны малын көрдөспөккө, сизри-туому тутуспака ылан кэлбит эбикиин. Ыңгырдаах киһи дууһата эйигин күлүк буолан батыһа сылдьар. Тыллаах-өстөөх, баардаах киһини булан алҕатан, ааттаһан-көрдөнөн, аһатан ылбыт сиргэр илдьэн төттөрү уур. Атын кыра маллары ылбыккын бырастыы гынар, сизри-туому тутуһан көрдөс. Дьэ, оччоҕо, хайыа эбитэ буолла. Сорох кэдэрги кэмэлдэ-лээхтэр оннооҕор баар дьон сээкэин уоран-талаан ылааларын улаханна уурбаттар, атаҕастаммыт дьон санаата-оноото, тыла-өһө үчүгэйин тийиэтин өйдөөбөттөрө сүрдээх», — диэбит.

Уйбаан Сэмэнэбис төһө кыайарынан этилибитти барытын толоро сатаабыт. Ол кэнниттэн сыһыа сэргэхсийэн, эмиз урукку киэбин ылынан хааман-сиимэн, туран-олорон барбыт. Ол да буоллар дьыл уларыһытыгар, күһүн, саас эрэ буоллар, бэрт дьикиттик сангатыттан матаһан бэйэтэ бэйэтигэр бүтэн хааларын үгүстэр бэлиэти көрөллөр эбит.

Татьяна КУЛИЧКИНА-ДЕДЮКИНА

Дорогая, уважаемая МАРИНА СЕМЕНОВНА!
Пусть юбилей...
Ни капли грусти...
Душевного богатства и здоровья
Желаем мы от всей души.
Счастья, удачи, успехов во всем
И всего самого-самого наилучшего.

Коллектив МДОУ «ЦРР-д/с №6 «Кыталык»

Күндү балтыбын, эдьийибитин, улуус управлениетын методической киинин сөбидиссэин, СР үөрэжин туйгунун, Учууталлар учууталларын, Россия Бочуотунай грамотатын хаһаайкатын, республика эксперт-комиссиятын чилиэнин НИКИТИНА МАРИЯ МИХАЙЛОВНАНЫ төрөөбүт күнүнүн уонна «Российской Федерации уопсай үөрэхтээһинин бочуоттаах үлэһитэ» аат ингериллибитинэн, итини тэнэ күндүтүк саныыр, таптыыр, убаастыыр, ытыктыыр, сүгүрүйэр күтүөпүтүн НИКИТИН ПРОКОПИЙ НИКОЛАЕВИЧЫ үбүлүөйүнэн итиитик-истинник эвэрдэлиибит!

Биһиги туспутугар ханнык да түгэнгэ өрүү өйбүл-тирэх буоларгыт, сүбэ-ама биэрэргит, барыбыгыгар ахсаабат кыһамныгыт иһин ис сүрэх-пититтэн барҕа махталбытын тиэрдэбит.

Күндү, таптыыр, тумус туттар чугас дьоммут оҕолоргут дьоллорунан олоххутун уһатын. Инникитин даҕаны ыалдьары, кырдыары билиммэккэ этэнгэ сылдьын, чугас дьонгут үтүө санаалара холбоһон, санаабыт санаабыт, баҕарбыт баҕарыт барыта туоллун, дьоллоох, доруобай буолун.
Горнайтан, Дьокуускайтан, Намтан бары аймахтаргыт

Күндү кэргэммин, амарах аҕабытын, эйбэс эһэбитин уонна хос эһэбитин, таптыыр убайыгытын, бырааппытын ВАСИЛЬЕВ АРКАДИЙ ИВАНОВИЧЫ 70 саакын туолбут үөрүүлээх күнүнүн ис сүрэхтэн итиитик-истинник эвэрдэлиибит!

Эн сахалык сэмэй, көнө сүрүннээх майгыгынан, мындыр өйгүңүн, кизг-холку сылаас санаагынан биһиэхэ өрүү өйбүл-тирэх, сүбэ-ама, үтүө холобур буоларгынан кизн туттабыт уонна махтал иһирэх тылларын этэбит.

Баҕарыт Эйиэхэ баҕа санаа бастыгың, үтүө санаа үтүмэниң, чэгиэн-чэбдик доруобуйаны, дьиз кэргэниң тапталыгар, аймахтарың, доҕотторун ытыктабылыгар араңаччыланан уһундук дьоллоохтук-соргулаахтык, байылыаттык олоҕо дьиз алгысыгытын аныыбыт.

Кэргэниң, оҕолорун, күтүөтүң, кийитиң, сиэннэриң, хос сиэннэриң уонна биригэ төрөөбүттэриң

Нам улууһун ветеринарнай управлениетын специалиһын, биригэ үлэлиир коллегабытын ПОЛИНА ИВАНОВНА СКРЯБИНАНЫ 50 саакын туолбут олохун кэрэ-бэлэз түгэниһин ис сүрэхпиттэн итиитик-истинник эвэрдэлиибит!

Баҕарыт Эйиэхэ сир үрдүгэр баар бары үчүгэни, тус бэйэбэр, дьиз кэргэнгэр кытаанах доруобуйаны, дьолу-соргуну, өссө да эрчимнээхтик, бэринилээхтик үлэлиир-хамсыы сылдьаргар, Оҕолорун, сиэннэриң, чугас дьонун истин сыйһаннарынан, ытыктабылларынан арчыланан үөрэ-көтө, уйгулаахтык олохун дьиз баҕарыт бастыгың, алгысыгыт үтүөтүн Эйиэхэ аныыбыт.

Нам улууһунаағы ветеринарнай управление, лаборатория коллектива

Нам улууһун Партизан орто оскуолатыгар өр сылларга энкилэ суох история учууталынан, оскуолаҕа директору үөрэх чааһыгар солбуйааччынан, хас да сүл директоруна ананан үлэлээбит, билигин Партизан нэһилиэгэр ветераннар сөбидэтэрин салайааччытынан ситиһиллээхтик үлэли сылдьар улуус уонна нэһилиэк Ытык киһитин, РФ үөрэҕиритин туйгунун, педагогическай үлэ ветеранын ТУРАНТАЕВА МАРИЯ ПАВЛОВНАНЫ 70 саакын туолбут кэрэ-бэлэз күнүнүн уонна кэлэн иһэр Учуутал күнүнүн ис сүрэхтэн эвэрдэлиибит!

Баҕарыт бу сир үрдүгэр баар бары сырдыгы, кэрэни, чэгиэн-чэбдик доруобуйаны, кырдыары билиммэт уһун дьоллоох олоху. Оҕолорун, сиэннэриң тапталларынан угуттанан этэнгэ, мэлдьи үөрэ-көтө сылдьаргар, өссө даҕаны үөрэспит оҕолорун махталларың куруук ыла тур, санаабытың сатанан, толкуйдаабытың туолан истин. Кырдыры кыттыспатын, ыарыы ыалласпатын дьиз алгыс бастыгың аныыбыт.

Партизан орто оскуолатын коллектива, Эйигин кытта өр сылларга биригэ үлэлээбит коллегаларың

Тапталлаах хаһыат «Энсиэли» үбүлүөйдөөх 75 сылынан билигин үлэли сылдьар бары үлэһитэри уонна урут үлэлээн аасыт ытык-мааны орто дойдуттан суох буолбут дьон редактордар Егоров И.П., Ксенофонтов А.И., Слепцов М.И., Рыкунов Н.М. уонна итинэн үлэлээбит Еремеев В.Л., Халыев Т.Т., Сыромятников В.В. дьиз кэргэтэриң, үбүлүөйдөөх сылынан уонна биригэ үлэлээбит Сивцева Е.Н., Федорова М.Г. уонна бары хаһыат общественной корреспонденттарың, Нам оройуонун бары олохтохторун итиитик-истинник эвэрдэлиибит!

Эвэрдэн кытта 1956 с. корреспондент уонна типографияҕа, хаһыакка 1969 с. үлэлээбит 75 сааһыгар сылдьар пенсионер Л.Я. Жирков

КЭРИЭСТЭБИЛ

Биһиги күндүтүк саныыр тапталлаах кэргэммин, аҕабытын, эһэбитин Федоров Семен Ильичи 68 сааһыгар бу орто дойдуттан соһуччу сүтэрбиппит балаан ыйын 28 күнүгэр биир сылын туолар.

Аҕабыт Уус-Алдан оройуонун Дүпсүн орто оскуолатын бүтэрэн баран, 3 сыл Советскай Армия кэккэтигэр Иркутскайга сулууспалаан кэлбит. Онно омугуттан тутулуҕа суох биригэ сулууспалаабыт уолаттарын истинник ахтара. Бары биригэ сомоболоһон хайдах «стариктарга» атабастатпатахтарың өрүү саныыра. Спорт өттүгэр үксүлэрэ кыахтаах буолан, мөлхөтөргө көмөлөһөллөр эбит. Онон киһилэр отделениелара инники күөнгэ сылдьыбыт.

Семен Ильич механизатор идэтин талан Намга Карл Маркс аатынан колхозка, онтон бөдөнсүйбүт М. Аммосов аатынан совхозка хас да сыл списаниэҕа тахсан эрэр эргэ массыыналарга фермаларынан кэрийэн үүт таһытыгар, Отделениеларга уу барытыгар, Жатайтан киһирэн биригээдэлэргэ бензининэн хаачыйан үлэлээбитэ, оччолорго суол-иис быстар мөлтөбө. Кэники «Хатын Арыы» совхозка пенсияҕа тахсар диэри сүөһүгэ күөх маассаны бэлэмниир АВМ биригээдэтигэр үлэлээбитэ. Манна биригээдэ профсоюзун салайан, үлэлэрин таһынан араас күрэхтэниилэри, конкурстары тэрийэллэрэ. Шефтэһэр Кыһыл Дэрэиэбинэ фермаларын үлэһитэрин дьахталлар күннэринэн эвэрдэлээн концерт көрдөрөр этилэр. «Сордонор» дьиз ансамбль тэрийэ сылдьыбытара.

Көмүс туорах хомууругар аҕабыт өр кэмгэ комбайнердаабыта. Ханнык баҕарар үлэҕэ кыһамнылаахтык сыйһаннаһара, аакка-суолга олох таласпатаҕа, чизһинэй үлэһит этэ. Совхоз, сельсовет ааттарыттан махтал суруктар, грамоталар, бириэмийэлэр, сыаналаах бэлэхтэр, тыа хаһаайсыбатын министрин Махтал суруга, элбэхтик санато-

УЛУУС ОЛОХТООХТОРО БОЛҔОЙУН!
«Бире ааас уу» 19 л бутылыларга

АТЫҔЫГА БААР:
* 19 литэрэлээх бутыллар;
* Или помпалара (сифон);
* Бутыл таһарга табыгастаах ручкалар;
* Электрическэй кулердар (сакаас).

Аппааныга уонна Хамаҕаттаҕа филиаллар аһыллынылар.

Биһиги аадырыспыт: Нам с., Чернышевскай уул. 6 №-рэ, «Реал Право» ХЭТ дьизэтэ «Секо» маҕаһыын утары, тел. 42-6-00, 89142274971. Дьизэ тиэрдэн биэрэбит.

Үлэлиир бириэмэбит: Бэн.-Суб. — 9.00 ч.-19.00 ч. диэри. Өрөбүлгэ — өрөбүл.

«БРААС УУНУ ИБИЭН» — ЧӨЛ ТУРУКТАНЫАН»

К сведению записавшихся на курсы водителей категории «В» первое занятие 27.09.2010 г. с 18.00 ч. в здании центра образования, по адресу: ул. Ст. Платонова, 18.

ИТШ РОСТО

Куплю автомашину УАЗ-люкс или УАЗ-санитарку недорого, в пределах 80 т.р., на ходу.

Тел. 89246646252

Продаю Тойота-Королла 1989 г.в., двигатель А-5 на ходу — 40 тыс. Торг.

Тел. 42-3-66, 89142948628

Продаю УАЗ 2006 г. вып., газ+бензин, двигатель волговский, МР4, поднят, усилен, багажник, после кап. ремонта.

Тел. 89142884862

Продаю «Сузуки-Эскудо» 5 дв. 95 г.в., рамный двигатель, объем 2 л, состояние хорошее, есть все, за 150 т.р.

Тел. 89245696664

Атылыбын: оҕолоох эдэр биһи (80 тыһ. солк.), сана ампаары уонна гарааны.

Тел. 27-799

Нам с. 2 массыына киһирэр гараж көндөйө атыыланар.

Тел. 89241688226, 89142303127

Считать недействительными: — государственный сертификат на материнский (семейный) капитал серии МК-1 N 0471515, выданный 08.11.2007 г. на имя Рोजиной Марианны Олеговны;

— паспорт серии 9805 N 999988, выданный 21 декабря 2006 г. на имя Семенова Сергея Сергеевича

рийдарга, курорттарга путевканын табыраадаланан сынһынан кэлэтэ-эбэтигэр, биригэ Москваҕа ВДНХ бара сылдьыбыта, мотоцикл, массыына фондальарын хаһаайына буолбута.

Нам сирэ иккис төрөөбүт дойдута буолбута. Дьонун-сэргэтин, сириң-уотун олус сөбүлүүрү. Ханна да сырыттын, ахтан аҕай кэлэрэ. Оннооҕор Намга сылдьан кэлэн иһэн Аппааньтан ордук үчүгэй салгынаах сир суоһун курдук: «Оо, Аппаань сыта барахсан дууһабын сымнатар, харахпын сырдатар», — диэн буолар. Бу Хатын Арыы сириң-уотун, мыраан үрдүнээҕи алаастарын, аллара бааһынар, оттуур сирдэр, арылар ааттарың барыларың билэрэ. Ханнык ойуурга туох үүнэрин чопчу билэр буолан, элбэ сири кэрийбэккэ чоу баран, хаптаҕаска, тэллэйгэ, отонго сылдьарбыт.

Ахтар-саныыр күндүттэн күндү киһит — кэргэниң, аҕабыт, эһэбит, Эн өрүү биһиги аттыбытыгар бааргың, өрүүтүн тыһынаах курдук саныахпыт. Быдан дьылларга быраһаай.

Кэргэнэ, оҕолоро, сиэннэрэ

КПКГ «АартыкЭкспрессКредит»

Предлагаем надежно вложить свои сбережения под высокие проценты сроком от 3-х месяцев до 2,5 лет.
Вступительный взнос — 1000 руб.
Минимальный вклад — 1000 руб.
Документы — копия паспорта, копия ИНН.

Table with 6 columns: Срок вклада, Ставка годовых, 3 мес., 6 мес., 12 мес., 18 мес., 2,6 года. Values range from 22% to 48%.

По составлении договора выдается книжка денежных вкладов. Проводим конкурс рисунков для детей наших пайщиков, посвященный 5-летию юбилею кооператива. Принимаются рисунки в формате А3.

Наш адрес: с. Намцы, ул. Ст. Платонова, 3, тел./факс: 43-0-86

Advertisement for 'С'НЕЖНЫЙ' (Snowy) featuring a woman in a winter coat. Text includes 'Меховой холодильник', 'БЕРЕЖНЫЙ УХОД, ИДЕАЛЬНЫЙ КЛИМАТ, БЕЗОПАСНОСТЬ', and contact info: 'Тел.: 8 (4112) 26-26-01, 8 (4112) 45-34-97'.

Obituary for Maria Konstantinovna Ivanovich. Text includes: 'Күндү ийэбит, эбээбит, Чурапчыттан төрүттээх, Чурапчы көһүтүн кытыылааба, Нам селотун уонна Нам улууһун бочуоттаах гражданина, үлэ ветерана', 'ДЬЮКОНОВА Евдокия Назаровна', '1 Хоумстаах орто оскуолатын администрацията, профкома, коллектива', 'ТРАПЕЗНИКОВА Мария Константиновна', 'Уларовскай Владислав Алексеевич', 'ПОПОВА Евдокия Спиридоновна', 'АММОСОВ Николай Николаевич'.

Редактор В.Г. КАСЬЯНОВ
ОТДЕЛЛАР: информация, сурук, төрүт культура — 41496; ; бухгалтерия — 41141; факс — 41141; редакционнай- издательскай ситим — 41332

Тэрийэн таһаарааччылар: СР Правительствота, «Нам улууһун «Энсиэли» хаһыат редакцията» государственной учреждение. Маассабай информация средстволарын туһунан РФ сокуоннарын тутуһуну хонтуруоллуур уонна регистрациялыыр РФ бэчээккэ Госкомитетин СР региональной управлениетыгар 2003 с. бэс ыйын 20 күнүгэр регистрациаламьыт нүөмэрэ — ПИ №19-0428.
Сурукка ааккытын-суолгутун, үлэбитин, дьизит аадырыһын чопчу ыйын. Редакцияҕа киһирбит суруктар төннөрүллүбэттэр. Автор этэрэ хаһыат санаатыһынын мэлдьи биһир буолбат.
«ЭНСИЭЛИ» - Нам улууһун хаһыата.
678380, Саха Республиката, Нам улууһа, Нам сэл., Заложная уул. 4.
E-mail: editor@namtsy.sakha.ru

«Энсиэли» хаһыат РИС талыһына, таһылыһына уонна бэчээттиир сыаҕар бэчээттэннэ. Аадырыһа: Нам сэл. Заложная уул. N4 Формата А3. Кээмэйэ 2,0 бэчээт. лис.
Көҕүл сыананан атыыланар
Индексэ — 54889 Тираһа — 2228
Бэчээккэ илии баттаньытын графига — 12:00 ч. 24.09.2010 с.
Бэчээккэ илии баттанна — 11:20 ч. 24. 09.2010 с.